

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

GENEL DEĞERLENDİRME RAPORU

YAPI İŞYERLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
PROGRAMLI TEFTİŞİ

Mart 2019

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 49 uncu maddesi ve çalışma hayatı ile ilgili diğer maddeleri uyarınca Devlet, çalışanların hayat seviyelerini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam oluşturmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük devletin çalışma hayatına müdahalesini gerekli kılmaktadır.

Anayasa ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na 3146 sayılı Kanun (Değişik 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi) ile verilen görevlerin temel olarak denetimle ilgili kısımları; 5690 sayılı Kanun ile onanan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sanayi ve Ticarete İş Teftişi hakkındaki 81 sayılı Sözleşme gereği Bakanlık Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı'na verilmiştir. Ayrıca, 4857 sayılı İş Kanunu'nun "Çalışma Hayatının Denetimi ve Teftişi" başlıklı 7 nci bölümünün 91 inci maddesinde yer alan "Devlet; çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını izler, denetler ve teftiş eder. Bu ödev Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı ihtiyaca yetecek sayı ve özellikte teftiş ve denetlemeye yetkili iş müfettişlerince yapılır." hükmü uyarınca bu görevin iş müfettişlerince yerine getirileceği belirtilmiştir. Yine aynı şekilde çalışma hayatının önemli bir parçası olan İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda da 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun "Teftiş ve İdari Yaptırımlar" başlıklı 4 üncü bölümünün 24 üncü maddesinde "Bu Kanun hükümlerinin uygulanmasının izlenmesi ve teftişi, iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftiş yapmaya yetkili Bakanlık iş müfettişlerince yapılır." hükmü gereği iş müfettişleri yetkilendirilmektedir.

Ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak temel amacımız, ülke kaynaklarının etkin ve verimli kullanılarak çalışma barışının, iş hayatının gereklerine ve değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve sürekli iyileştirilmesidir. Bu bağlamda, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çalışma hayatını denetlemeye yetkili birimi olan ve çalışma barışının tesisi ile çalışanların sağlık ve güvenliğinin sağlanması amacıyla görev yapan Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, çalışanların sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesi için programlar dâhilinde denetim, bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi kapsamında amacımız; Anayasamıza ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 81 sayılı Sözleşmesi'ne istinaden, ülkemizde yürürlükte bulunan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu başta olmak üzere tüm iş mevzuatı dahilinde yapı iş kolunda istihdam edilen çalışanları korumak ve çalışma yaşamı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek ve denetlemek, çalışma barışının sağlanması adına bilinç oluşturmaktır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

TEŞEKKÜR

Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişine desteklerini esirgemeyen Bakanımız Sn. Zehra Zümrüt SELÇUK ve önceki Bakanımız Sn. Jülide SARIEROĞLU'na, Rehberlik ve Teftiş Başkan Yardımcımız Sn. Semih ÖZÇAKIR'a, İstanbul Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanı Adem MORTAŞ'a, Ankara Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanı Suat Hayri AKPINAR'a, Bursa Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanı Ali YAZAR'a, Adana Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanı Veysel GÜL'e, İzmir Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanı Arif Sami YILMAZ'a, programlı teftişlerin planlandığı şekilde yürütülebilmesi için özveriyle çalışan, programlı teftişlerde görevli iş başmüfettişlerine, iş müfettişlerine, yetkili iş müfettişi yardımcılara ve refakatte görevli iş müfettişi yardımcılara, katkı ve desteği olan tüm taraflara teşekkür ederim.

Hulusi AY
Rehberlik ve Teftiş Başkanı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ŞEKİL DİZİNİ.....	v
TABLO DİZİNİ.....	vi
1. BÖLÜM: GENEL BİLGİLER	1
1. TEFTİŞİN ADI.....	1
2. TEFTİŞİN AMACI.....	1
3. TEFTİŞTE GÖREV ALAN MÜFETTİŞLER	1
4. ÇALIŞMA TAKVİMİ	2
5. GÖREV YAPILAN İLLER	2
6. TEFTİŞE ALINAN İŞYERLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	3
2. BÖLÜM: TEFTİŞİN TANIMI.....	4
1. GEREKÇE	4
2. YÖNTEM	6
3. İŞYERLERİNİN SEÇİM KRİTERLERİ	8
4. TEFTİŞE ALINAN İŞYERLERİNİN BELİRLENME YÖNTEM VE KAYNAKLARI	8
5. FAALİYET ALANI BİLGİLERİ (SEKTÖR, İL, VB.).....	9
5.1. Tanımlar	9
5.2. İşyerlerinin Tanımı.....	10
5.3. Üretim Akış Şeması	10
5.4. Yapılan İşler	12
5.5. Kullanılan İş Ekipmanları	13
5.6. Kullanılan Kimyasallar.....	13
3. BÖLÜM: TEFTİŞ KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	14
1. HAZIRLIK AŞAMASI.....	14
2. TEFTİŞ AŞAMASI.....	20
3. İSTATİSTİKLER.....	27
3.1. İşyeri İstatistikleri.....	27
3.2. Çalışan Sayısı İstatistikleri	29
3.3. Programlı Teftişlerde Tespit Edilen Noksan Hususlara İlişkin İstatistikler	30
3.4. Teftiş Sonucu İstatistikleri.....	37
4. BÖLÜM: MEVZUATA AYKIRILIKLAR	44
5. BÖLÜM: SONUÇ.....	56
1. GİDERİLMEMEYEN MEVZUAT İHLALLERİ VE YAPILAN İDARİ İŞLEMLER	56
1.1. Giderilmeyen Mevzuat İhlalleri	56
1.2. Uygulanması İstenilen İdari Para Cezaları	56
1.3. Suç Duyurusu ve İhbarlar.....	56
2. TEFTİŞ SONUÇLARI İLE İLGİLİ GENEL DEĞERLENDİRME	57
3. SEKTÖR/ALAN TEMSİLCİLERİNİN ÖNERİLERİ	57
3.1. İş Teftişi ile İlgili Önerileri	57

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

3.2.	Sektör/Alana İlişkin Sorunlara Yönelik Önerileri	59
3.3.	İş Müfettişlerinin Değerlendirme ve Görüşleri	59
3.3.1.	Mevzuatla İlgili Öneriler.....	62
3.3.2.	İş Teftişi ve Diğer Kurum/Kurumlarla İlgili Öneriler.....	66
KAYNAKÇA.....		72

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 2-1. İnşaat Sektöründe 3 Yılın Ortalama İşyeri Sayısı Değişimleri	5
Şekil 2-2. İnşaat Sektöründe 3 Yılın Ortalama Çalışan Sayısı Değişimleri.....	5
Şekil 2-3. 2000 Yılından İtibaren İnşaat Sektöründeki Gayrisafi Yurtiçi Hasıla – (Bin) TL Değişimi.....	5
Şekil 2-4. İnşaat Yapım Aşamaları.....	10
Şekil 2-5. Bina İnşaatı İşlerinde İş Akış Şeması.....	11
Şekil 3-1. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, 28.02.2018	18
Şekil 3-2. Gaziantep İnşaat Mühendisleri Odası, 27.03.2018.....	18
Şekil 3-3. Üsküdar Belediyesi, 20.03.2018	19
Şekil 3-4. Muğla Ticaret ve Sanayi Odası, 20.02.2018	19
Şekil 3-5. Kayseri Ticaret Odası, 29.03.2018.....	20
Şekil 3-6. Kat Platform Kenarlarında Düşme Riski ve Bu Aykırılığa İlişkin Alınabilecek Toplu Koruma Önlemleri.....	21
Şekil 3-7. Merdiven Kenarlarında Düşme Riski – Merdiven Boşluğu Kenarında Korkuluk Sistemi	22
Şekil 3-8. Kalıp Çalışmalarında Düşme Riski ve Bu Aykırılığa İlişkin Alınabilecek Önlem	22
Şekil 3-9. Perde Duvar Kalıp Çalışmalarında Düşme Riski – Korkuluklu-Platformlu Perde Duvar Kalıbı....	22
Şekil 3-10. Tünel Kalıplarda Düşme Riski – Tünel Kalıp Kenarlarında Korkuluk Sistemi	23
Şekil 3-11. Kalıp Altı Desteklerde Göçme/Devrilme Riski – Kalıp Altı Teleskopik Dikmeler	23
Şekil 3-12. Seyyar İskelelerde Yapılan Çalışmalarda Düşme Riski – Uygun Seyyar İş İskelesi	23
Şekil 3-13. Kule Tipi Kalıp Altı İskelelerde Düşme Riski – Erişim Sistemi Olan Kule Tipi Kalıp Altı İskele Sistemi	24
Şekil 3-14. Dış Cephe İş İskelesinde Düşme Riski – Uygun Cephe İskelesi	24
Şekil 3-15. Uygun Olmayan Seyyar Merdiven - Standartlara Uygun Seyyar Merdiven	24
Şekil 3-16. Yük Alma Platformundan Düşme Riski – Düşme Riski Barındırmayan Yük Alma Platformu....	25
Şekil 3-17. Kat Platform Kenarlarından Malzeme Düşme Riski – İnşaat Grişine Koruma Çatısı	25
Şekil 3-18. İşyeri Düzeni ve Temizliğine İlişkin Mevzuata Aykırılık- Atık Moloz Kaydırma/Atma Bacası..	25
Şekil 3-19. İnşaat Asansörü ile Çıkılan Katlarda Düşme Riski - Katlarda Emniyet Kapıları.....	26
Şekil 3-20. Koruma Altına Alınmamış Elektrik Panoları – Uygun Elektrik Panosu	26
Şekil 3-21. Ezilme Riskine Maruz Kalmış Seyyar Elektrik Kabloları – Askıda Taşınan Kablolar.....	27
Şekil 3-22. Barınma Yerleri	27
Şekil 3-23. Grup Başkanlıkları Tarafından Yapılan Teftiş Sayıları ve Yüzdeleri	28
Şekil 3-24. Grup Başkanlıkları Tarafından Yapılan Teftişlerde Ulaşılan Alt İşveren Sayıları.....	28
Şekil 3-25. Programlı Teftişler Kapsamında Ulaşılan Çalışan Sayıları ve Yüzdelik Dağılım	29
Şekil 3-26. Grup Başkanlıkları Bazında Durdurma Uygulanan İşyeri Sayısı.....	38
Şekil 3-27. Grup Başkanlıkları Bazında İdari Para Cezası Talep Edilen İşyeri Sayısı.....	39
Şekil 3-28. Grup Başkanlıkları Bazında Talep Edilen İdari Para Cezası Miktarı	39
Şekil 3-29. Kanun ve Yönetmeliklere Göre Yazılan İdari Para Cezalarının Yüzdesel Dağılımı	41
Şekil 3-30. Kanun ve Yönetmeliklere Göre İdari Para Cezası Talep Edilen Mevzuata Aykırılık Sayısı	42
Şekil 3-31. İdari Para Cezasının Kanun Bazında Dağılımı	43
Şekil 3-32. İdari Para Cezasının Asıl İşveren ve Alt İşveren Bazında Dağılımı	43
Şekil 5-1. Teftişlerde Giderilen ve Giderilmeyen Mevzuata Aykırılık Sayısı.....	56

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

TABLO DİZİNİ

Tablo 1-1. Çalışma Takvimi.....	2
Tablo 2-1. Yapı İşyerlerinde Kullanılan Başlıca Kimyasal Maddeler Listesi	13
Tablo 3-1. Rehberlik Faaliyetlerinin Yapıldığı İller ve Görevli Müfettişler	16
Tablo 3-2. Grup Başkanlıklarınca İşbirliği Sağlanan Kurum ve Kuruluşlar	17
Tablo 3-3. İllerde Yapılan Teftiş Sayıları.....	29
Tablo 3-4. Grup Başkanlıklarınca Yapılan Teftişlerde Ulaşılan Çalışan Sayısı.....	30
Tablo 3-5. İşyerlerinde Tespit Edilen Mevzuata Aykırılık Sayıları ve İyileşme Oranları	32
Tablo 3-6. Tespit Edilen Mevzuata Aykırılık Sayıları ve İyileşme Oranları (Asıl İşveren)	34
Tablo 3-7. Tespit Edilen Mevzuata Aykırılık Sayıları ve İyileşme Oranları (Alt İşveren)	35
Tablo 3-8. Grup Başkanlıkları Bazında Uygulanan İdari Para Cezası Miktarları	38
Tablo 4-1. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları.....	44
Tablo 4-2. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları.....	45
Tablo 4-3. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları.....	47
Tablo 4-4. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları.....	48
Tablo 4-5. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları.....	49

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

1. BÖLÜM: GENEL BİLGİLER

1. Teftişin Adı

Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi

2. Teftişin Amacı

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) istatistikleri, ülkemizde meydana gelen iş kazalarının 2014 yılında %13,42'sinin, 2015 yılında %13,82'sinin, 2016 yılında ise %15,57'sinin yapı iş kolunda meydana geldiğini göstermektedir. Üç yılın ortalamasına bakıldığında her yıl meydana gelen yedi iş kazasının yaklaşık olarak birinin yapı işyerlerinde meydana geldiği anlaşılmaktadır.

SGK yıllıklarına göre, 2014, 2015 ve 2016 yıllarında ölümlü iş kazası sayıları sırasıyla 501, 473 ve 496'dır. Ölümlü kaza sayısı bakımından yaklaşık her üç ölümlü kazanın birisi yapı işyerlerinde meydana gelmektedir.

Yukarıdaki istatistiki bilgiler; yapı iş kolunun çalışma şartları bakımından en riskli sektörlerden olduğunu, iş kazası sayısı ve kaza sonucu meydana gelen ölüm sayısına göre tüm sektörler arasında ilk sıralarda yer aldığını göstermektedir. Bu tespitler doğrultusunda, yapı iş kolunun yoğun olarak faaliyet gösterdiği şehirlerde, 05.01.2018 tarihli ve 153 sayılı Bakan Olur'u doğrultusunda, öncelikle rehberlik faaliyetleri kapsamında 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve buna bağlı mevzuat hakkında işverenlerin ve ilgili tarafların bilgilendirilmesi suretiyle yapılacak teftişlerle yapı işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirilmesi amaçlanmıştır.

3. Teftişte Görev Alan Müfettişler

Programlı teftişlerde, Ankara Grup Başkanlığında görevli 1 iş başmüfettişi, 5 iş müfettişi, 22 yetkili iş müfettişi yardımcısı, İstanbul Grup Başkanlığında görevli 1 iş başmüfettişi, 2 iş müfettişi ve 24 yetkili iş müfettişi yardımcısı, Adana Grup Başkanlığında 1 iş başmüfettişi ve 4 yetkili iş müfettişi yardımcısı, İzmir Grup Başkanlığında 2 iş başmüfettişi, 2 iş müfettişi ve 11 yetkili iş müfettişi yardımcısı, Bursa Grup Başkanlığında 2 iş müfettişi ve 11 yetkili iş müfettişi yardımcısı olmak üzere refakat müfettişleri hariç toplam 88 iş müfettişi görev almıştır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

4. Çalışma Takvimi

Mevsim şartlarına bağlı olarak Ocak, Şubat ve Mart aylarında inşa faaliyetlerinin azaldığı hususu dikkate alınarak, bu aylarda teftişlerin etkinliğini arttırmak ve ilgili tarafları bilgilendirmek amacıyla rehberlik faaliyetleri kapsamında, yapı işyerlerinde yürütülen iş sağlığı ve güvenliği teftişlerinde incelenen öncelikli konular, teftiş yöntemi, idari yaptırımlar ve benzeri konularda tarafların bilgilendirilmesi planlanmıştır. Bu üç ayı takip eden aylar da teftiş dönemi olarak belirlenmiştir. Teftişlerin Nisan-Mayıs, Haziran-Temmuz-Ağustos, Eylül-Ekim ve Kasım-Aralık olmak üzere dört dönem halinde yapılması planlanmış, ancak uygulamada görülen lüzum üzerine Nisan-Mayıs ve Haziran-Temmuz-Ağustos dönemleri birleştirilmek suretiyle teftişler 3 dönem halinde gerçekleştirilmiştir. Bu durum Tablo 1.1’de belirtilmiştir.

Tablo 1-1. Çalışma Takvimi

Ay	Eylem
Ocak-Şubat-Mart	Programlı teftişlere hazırlık aşaması ve rehberlik faaliyetleri
1-Nisan-Mayıs-Haziran-Temmuz-Ağustos 2-Eylül-Ekim 3-Kasım-Aralık	Programlı teftişlerin yürütümü
2019 Ocak	Grup Başkanlıkları tarafından genel değerlendirme raporunun hazırlanması
2019 Mart	Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından genel değerlendirme raporunun hazırlanması

5. Görev Yapılan İller

Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi kapsamında 2018 yılında; Ankara Grup Başkanlığı tarafından; Aksaray, Ankara, Antalya, Artvin, Bolu, Çorum, Elazığ, Eskişehir, Hatay, Karaman, Kastamonu, Kayseri, Konya, Malatya, Niğde, Rize, Samsun, Tokat ve Yozgat illerinde, İzmir Grup Başkanlığı tarafından; İzmir, Aydın, Denizli, Manisa, Uşak, Muğla, Afyonkarahisar, Isparta, Burdur, Mersin ve Gaziantep illerinde, Adana Grup Başkanlığı tarafından Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde, Bursa Grup Başkanlığı tarafından Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Kütahya, Bilecik, Yalova, Düzce ve Sakarya illerinde, İstanbul Grup Başkanlığı tarafından İstanbul, Kocaeli, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Sivas, Bolu, Erzurum, Zonguldak, Karabük, Trabzon, Giresun ve Ordu illerinde olmak üzere toplam 54 ilde teftiş yapılmıştır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

6. Teftişe Alınan İşyerleri Hakkında Genel Bilgiler

Her teftiş dönemi öncesinde teftiş programlarının hazırlığında SGK kayıtlarına göre 41, 42 ve 43 faaliyet kodlu (41: Bina inşaatı, 42: Bina dışı yapıların inşaatı, 43: Özel inşaat faaliyetleri) işyerlerinin listesi illere göre belirlenen kriterler (işyeri tescil tarihi, çalışan sayısı, alt işveren sayısı, işyeri adresi, önceki teftiş bilgisi vs.) doğrultusunda Sendika Yetki sistemi üzerinden elde edilmiş, her faaliyet kodundan işyerlerinin seçimine özen gösterilmiş, kaza istatistikleri de göz önünde bulundurularak işyerleri ağırlıklı olarak 41 NACE kodundaki bina inşaatları arasından tercih edilmiştir. Bina inşaatlarının yanı sıra, fabrika, havaalanı, termik santral, alt yapı, sanat yapıları, su yapıları gibi değişik yapı türleri de teftiş programlarına dahil edilmiştir.

Öte yandan, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı başta olmak üzere Grup Başkanlıklarına yapı işyerleri ile ilgili olarak intikal eden ihbar ve şikâyetler programlı ve program dışı teftiş uygulama esasları doğrultusunda programlı teftişler kapsamında değerlendirilmiştir.

Programlı teftişlerin hazırlık aşamasında, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) ve İlbank A.Ş. gibi kamu kuruluşları ile yapılan görüşmeler neticesinde işyeri listeleri elde edilmiştir. Bu listelerde yer alan bazı ihaleli büyük ölçekli işler programlara dahil edilerek ülke genelinde yapımı devam eden şehir hastaneleri, metro vb. büyük projeler de denetlenmiştir.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

2. BÖLÜM: TEFTİŞİN TANIMI

1. Gerekçe

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre, iş sağlığı ve güvenliği düzeyinin ülkeler arasında karşılaştırılması için en önemli parametre olan her yüz bin çalışanda karşılaşılan ölümlü işçi sayısı dikkate alındığında; inşaat sektörü özelinde Türkiye 2016'da yüz binde 22,4 ölümcül iş kazası oranına sahip olup bu oran gelişmiş ülkelerden Birleşik Krallık'ta 2015'te yüz binde 2, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2016'da yüz binde 16,2, Almanya'da 2014'te yüz binde 4,3, Fransa'da 2013'te yüz binde 9,5, Japonya'da 2016 yılında yüz binde 9, İtalya'da 2015'te yüz binde 9,1'dir. Gelişmekte olan ülkeler bazında, inşaat sektöründe Mısır'da yüz binde ölümcül iş kazası sayısı 2015'te 37,3, Çin/Hongkong'ta ise bu oran 2015'te yüz binde 45'tir. Türkiye geliştirmekte olan ülkelerle mukayese edildiğinde iş kazalarında daha düşük orana sahip olmakla birlikte, bu oranda gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaktadır. Ülkemizde inşaat sektörünün yapısal ve ekonomik durumu da göz önünde bulundurularak, sektörün iş sağlığı ve güvenliği konusundaki güçlü ve zayıf yanlarının analizinin yapılması gerekmektedir. Bu yüzden inşaat işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği seviyesinin yükseltilmesi için tüm tarafların katılımı ve katkısı şarttır.

Yüksek istihdam sağlayan emek yoğun yapısı, çalışanların eğitim düzeyinin düşüklüğü, çalışan sirkülasyonunun ve taşeronlaşmanın fazla oluşu, çalışma şartlarının geçici aynı zamanda değişken olması ve sektörde güvenlik kültürünün yeterince gelişmemiş olması iş kazası bakımından inşaat sektörüne ilişkin riskleri daha da artırmaktadır.

Ülkemizde inşaat sektörünün iş kazası açısından durumunu daha iyi anlamak ve teftiş planlamasına esas olmak üzere, SGK tarafından yayınlanan 2014, 2015 ve 2016 yıllarına ait sektörde kayıtlı çalışan sayısı, işyeri ve kaza sayıları incelenmiştir. Bununla birlikte, bu yıllara ait ölümlü kaza bildirimlerinde kaza oluş şekilleri ayrıca incelenmiş ve kaza sebepleri de analiz edilmiştir.

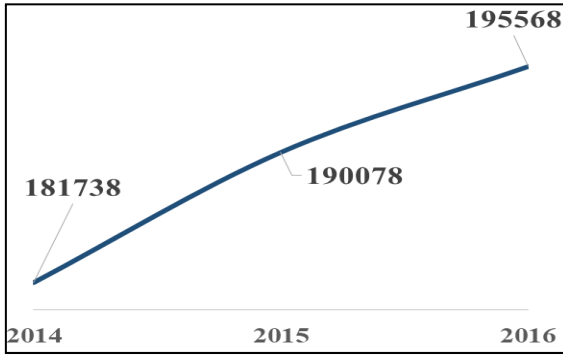
Toplam 1.461 ölümlü iş kazası bildirimi incelenmiş, söz konusu bildirimler işyeri yetkililerinin yapmış olduğu beyanlara göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen sonuçların, teftiş programlarının hazırlığında, hayati tehlike arz eden durumların somutlaştırılmasında, teftiş konularının detaylandırılması ve planlama aşamasında öncelikli illerin belirlenmesinde kullanılması amaçlanmıştır.

Ölümlü kazaların analizinde, sektörde yıl bazlı çalışan sayısının, işyeri sayısının ve yıllara sair ekonomik büyümenin de değerlendirilmesi önem arz etmektedir. 2014, 2015 ve 2016 yıllarına bakıldığında yapı işyerlerindeki yıllık ortalama işyeri sayısı ile çalışan sayısının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2000-2016 yılları arası inşaat sektörü ekonomik büyüme verileri incelendiğinde, büyümenin hızla arttığı, bilhassa 2009 yılından

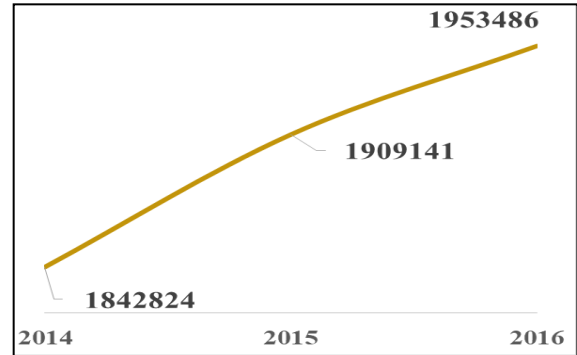

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

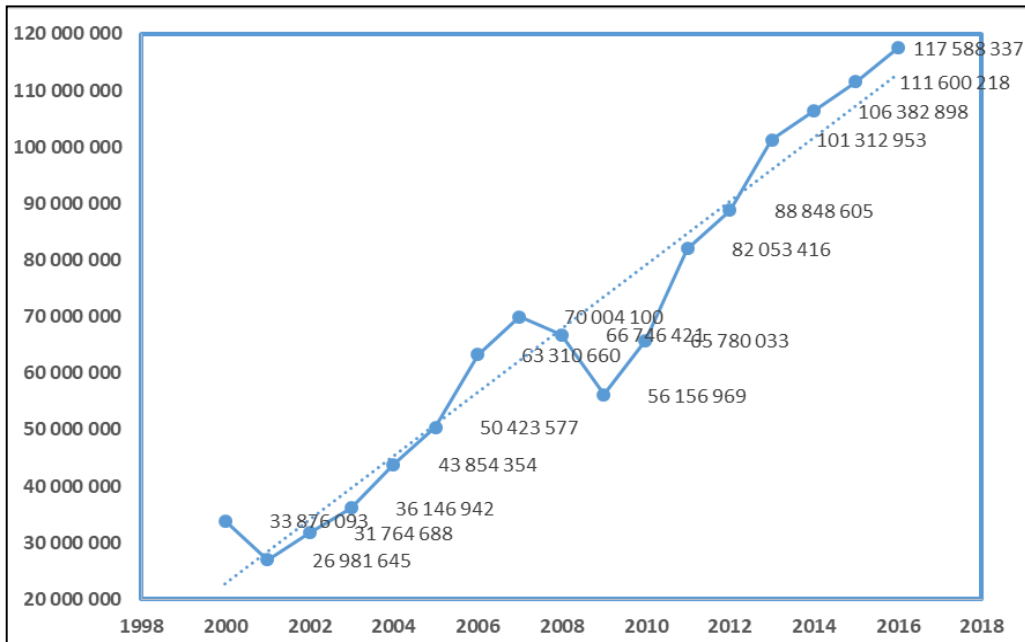
İtibaren sektördeki ekonomik büyümenin istikrarlı olarak artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Çalışan sayısı, işyeri sayısı ve ekonomik büyümede meydana gelen artış ile iş kazasında yaşanan artışın doğru orantılı olduğu değerlendirilmektedir. Şekil 2.1, Şekil 2.2 ve Şekil 2.3'te yıllara göre sırasıyla işyeri sayısı, çalışan sayısı ve ekonomik büyümedeki değişim görülmektedir.

Şekil 2-1. İnşaat Sektöründe 3 Yıllık Ortalama İşyeri Sayısı Değişimleri

Şekil 2-2. İnşaat Sektöründe 3 Yıllık Ortalama Çalışan Sayısı Değişimleri

Şekil 2-3. 2000 Yılından İtibaren İnşaat Sektöründeki Gayrisafi Yurtiçi Hasıla – (Bin) TL Değişimi

1.461 ölümlü iş kazasının 618'i (%42,3) yüksekten düşme neticesinde meydana gelmiştir. Yüksekten düşmeyi 250 (%17,1) iş kazası ile iş ekipmanı kaynaklı kazalar, 136

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

(%9,31) iş kazası ile taşıt/trafik kazaları, 129 (%8,83) iş kazası ile sağlık sorunları izlemektedir.

Kaza nedenleri kendi içinde değerlendirildiğinde, neredeyse her iki ölümlü iş kazasından birinin yüksekten düşme neticesinde meydana geldiği görülmüştür. Yüksekten düşme kaynaklı ölümlü iş kazaları incelendiğinde; 2014, 2015 ve 2016 yıllarının toplamına bakıldığında, sırasıyla kattan düşme, iskeleden düşme, sınıflandırılmayan düşmeler, kalıp yapımı aşamasında düşme, çatıdan düşme, asansör, merdiven ve tabliye boşluğu gibi süreksizlik arz eden boşluklardan düşmelerin ilk sıralarda yer aldığı, bunların içinde de kattan, iskeleden, kalıptan ve çatıdan düşmelerin her birinin oranının %10'un üzerinde olduğu görülmüştür.

İş ekipmanlarının kullanımından kaynaklı ölümlü iş kazaları incelendiğinde; çarpma/darbe (işyerinde araç çarpması vb.), sıkışma/ezilme (operasyon noktasına uzuv sıkışması, kabin ve duvar arasında sıkışma vb.) ve devrilme (ekipman devrilmesi) sonucunda meydana gelen kazaların ilk üç sırada yer aldığı görülmüştür.

Elektrik çarpması sonucu meydana gelen ölümlü iş kazaları incelendiğinde; havai hatta temas sonucu meydana gelen kazaların elektrik çarpması kaynaklı ölümlü iş kazaları arasında yaklaşık %70 gibi çok büyük bir paya sahip olduğu görülmüştür.

Yukarıda özetlenen istatistiki bilgiler ve yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, iş kazası sayısı ve ölümlü kazalar bakımından ilk sıralarda yer alan inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği yönünden programlı teftişler yapılması gerekliliği açıktır. Bu nedenle yapı işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönünden programlı teftiş Makam Olur'una sunularak 05.01.2018 tarihli ve 153 sayılı Bakan Oluru alınmıştır.

2018 yılı Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi kapsamında teftiş konularının belirlenmesinde başta yukarıda yer verilen istatistiki verilere ilişkin değerlendirmelerden yararlanılmış, bununla birlikte Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına intikal eden şikâyet, ihbar, 2015/4 sayılı Bakanlık Genelge esasları, önceki yıllarda yapı işyerlerinde yürütülen programlı teftişler sonucu elde edilen tecrübeler ve Grup Başkanlıkları tarafından yapılan öneriler de dikkate alınmıştır.

2. Yöntem

Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişine ilişkin genel planlama Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Hazırlık çalışmaları kapsamında, 2014, 2015 ve 2016 yıllarında inşaat işyerlerinde meydana gelmiş ve ölümle sonuçlanan iş kazaları incelenerek elde edilen sonuçlar yorumlanmış, bu sonuçların

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

haricinde yapı işyerlerinde aynı yıllara ait il bazında toplam kaza sayısı, ölümle sonuçlanan iş kazası sayısı, çalışan ve işyeri sayısı olmak üzere dört farklı parametre birleştirilip algoritma bazında analiz edilmek suretiyle teftişlerin yapılacağı illere ve heyet sayısına karar verilmiştir.

Teftişlerde uygulamada birlikteliğin ve Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı ile Grup Başkanlıkları arasında koordinasyonun sağlanabilmesi için her Grup Başkanlığında programlı teftişlerden sorumlu koordinatörler görevlendirilmiştir. Hazırlık döneminde, teftişlere ilişkin uygulama esasları belirlenmiş, örnek tutanak, istatistik ve işyeri tanıtım formu hazırlanmış, söz konusu çalışmalar hakkında koordinatörlerin bilgilendirilmesi, görüş ve önerilerinin alınması için Rehberlik ve Teftiş Başkanlığında 2018 yılı Mart ayı içinde toplantı düzenlenmiştir. Bu çalışmalar neticesinde hazırlanan çalışma planı ve uygulama esasları ekleri ile birlikte uygulanmak üzere Grup Başkanlıklarına gönderilmiştir.

Her teftiş dönemi öncesinde teftiş programlarının hazırlanması aşamasında, heyetlerin bağlı oldukları Grup Başkanlıklarının sınırları dışında görevlendirilmeleri durumunda, Başkanlığımızca hazırlanan liste ilk olarak söz konusu Grup Başkanlığına iletilmiş, bu Grup Başkanlığı tarafından işyerlerinin seçilmesini müteakip seçilen işyerleri listeden çıkarılarak listenin son hali teftişin yürütüleceği ilin bağlı bulunduğu Grup Başkanlığına gönderilmiştir.

Programlı teftişlere başlanılmadan önce Ocak, Şubat ve Mart aylarında, rehberlik faaliyetleri kapsamında yapı işyerlerinde yürütülen iş sağlığı ve güvenliği teftişlerine ilişkin sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, dernekler, mülki idare amirleri, belediyeler ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla birlikte farkındalık toplantıları yapılmış, bilgilendirmenin yanı sıra tarafların görüş ve önerileri alınmıştır.

Teftişlerin yürütümü aşamasında aşağıdaki yöntem izlenmiştir:

- Teftişe ilk başlanıldığında işyeri yetkilileri ile tanışılmış, projenin/işin niteliği, işyerinde faaliyeti bulunan alt işverenlerin unvanları ve yaptıkları işler, çalışan sayıları, devam eden imalatlar vb. konularda bilgi edinilmiş ve teftiş hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Akabinde şantiye alanı gezilerek devam eden imalatlar, çalışma koşulları iş sağlığı ve güvenliği açısından değerlendirilmiş, gerekli görülen kayıtlar incelenmiş ve yapılan tespitlere ilişkin tutanak tanzim edilerek teftiş sonuçlandırılmıştır.
- İşyerinde teftiş konuları çerçevesinde mevzuata aykırılıklar tespit edilmesi durumunda, teftiş esnasında giderilebilecek mevzuata aykırılıkların işveren tarafından ortadan kaldırılması sağlanmıştır. İşyerinde çalışanların yaşamı için hayati tehlike arz eden hususlar haricinde kalan diğer mevzuata aykırılıklarla ilgili olarak teftişe ara verilmesi halinde, verilen sürede mevzuata aykırılıkların ortadan kaldırılması için yapılabilecek iş ve işlemler, alınacak önlemler hakkında işverenlere önerilerde bulunulmuştur.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

- Verilen ara sonunda işverene tebliğ edilen mevzuata aykırılıklara ilişkin yapılan denetim sonucunda devam eden ve/veya yeni tespit edilen mevzuata aykırılıklar için işverenler hakkında idari para cezası uygulanması talep edilmiştir.
- İşyerinde çalışanlar için hayati tehlike oluşturan bir husus tespit edilmesi durumunda 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 25'inci maddesi ve İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik hükümleri gereğince işin durdurulması yönünde karar alınmıştır.
- İşyerindeki işin durdurulması işlemi sonrasında işverenin mühürlerin geçici olarak sökülmesi yönündeki talebi oluşturulan komisyon tarafından, durdurmanın kaldırılması talebi ise müfettişçe mahallinde yapılan denetimlerle sonuçlandırılmıştır.

3. İşyerlerinin Seçim Kriterleri

Yukarıda bahsi geçen kaza analizi sonucunda, inşaat işyerlerinde ölümlü iş kazalarının çoğunun 41 NACE kodlu ikamet amaçlı olan veya ikamet amaçlı olmayan bina inşaatlarında meydana geldiği, bununla beraber 42 NACE kodlu yapılarda da ölümlü kaza sayısının yüksek olduğu görülmüştür. Bu bakımdan 41 ve 42 NACE kodlu işyerlerine özel önem verilmesi gerektiği değerlendirilmiş, teftiş programlarının hazırlanması aşamasında ağırlıklı olarak bina inşaatları programa dahil edilmiş, bunların yanı sıra ilgili kurumlardan temin edilen bilgiler doğrultusunda 42 kodunda yer alan otoyol, demir yolu, metro, su yapıları gibi istihdamın ve kaza riskinin yüksek olduğu inşaatlar da teftiş programına dahil edilmiştir.

Programlı teftişler kapsamında çok sayıda çalışana ulaşılması, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının niteliğinin ölçülmesi, olumsuz koşulların bertaraf edilmesi, öncelikli olarak yüksekte güvenli çalışma ile hayati tehlike içeren diğer unsurların hızlı bir şekilde takibe alınması, etkin ve caydırıcı idari yaptırımlar uygulanarak denetim sürecinin sonunda iş sağlığı ve güvenliği gerekliliklerinin işverenlerce ivedilikle yapılmasının sağlanması amacıyla; son 3 yıllık süreçte denetim görmemiş işyerleri arasından, tescil tarihi yeni, çalışan sayısı ve alt işveren sayısı fazla olan işyerleri seçilerek teftiş programları hazırlanmıştır.

4. Teftişe Alınan İşyerlerinin Belirlenme Yöntem ve Kaynakları

Her teftiş dönemi öncesinde Sendika Yetki Sistemi üzerinden elde edilen SGK kayıtları incelenerek, faal olduğu belirlenen işyerleri programa alınmış, programların oluşturulmasında listede bulunmayan, ancak Grup Başkanlıklarının teftişe alınmasını talep ettiği ya da hakkında şikâyet, ihbar dilekçeleri olan işyerleri de değerlendirilmiştir.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

5. Faaliyet Alanı Bilgileri (Sektör, İl, vb.)

5.1. Tanımlar

İşyeri: Mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile çalışanın birlikte örgütlendiği, işverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçları da içeren organizasyon.

Bakanlık: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

Başkanlık: Bakanlık Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı.

Müfettiş: İşyerlerini iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftişe yetkili iş müfettişi.

Mülki idare amiri: İllerde vali, büyükşehirler dahil ilçelerde kaymakam.

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu.

TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı.

DSİ: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü.

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü.

Yapı alanı: Yapı işlerinin yürütüldüğü alan.

Yapı işleri: İnşaat ve çeşitli mühendislik işlerinin yürütüldüğü, yerüstü veya yeraltında, su üstü veya su altında yapılan, Ek-1’de yer alan işler ile benzeri diğer işler.

Risk değerlendirmesi: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmalar.

İş güvenliği uzmanı: İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, Bakanlık ve ilgili kuruluşlarında çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik eleman.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

5.2. İşyerlerinin Tanımı

Yapı işyerlerinde programlı teftiş kapsamında yer alan **NACE** kodları;

41: Bina İnşaatı

42: Bina Dışı Yapıların İnşaatı

43: Özel İnşaat Faaliyetleri ile tanımlanan işyerleri seçilmiştir.

5.3. Üretim Akış Şeması

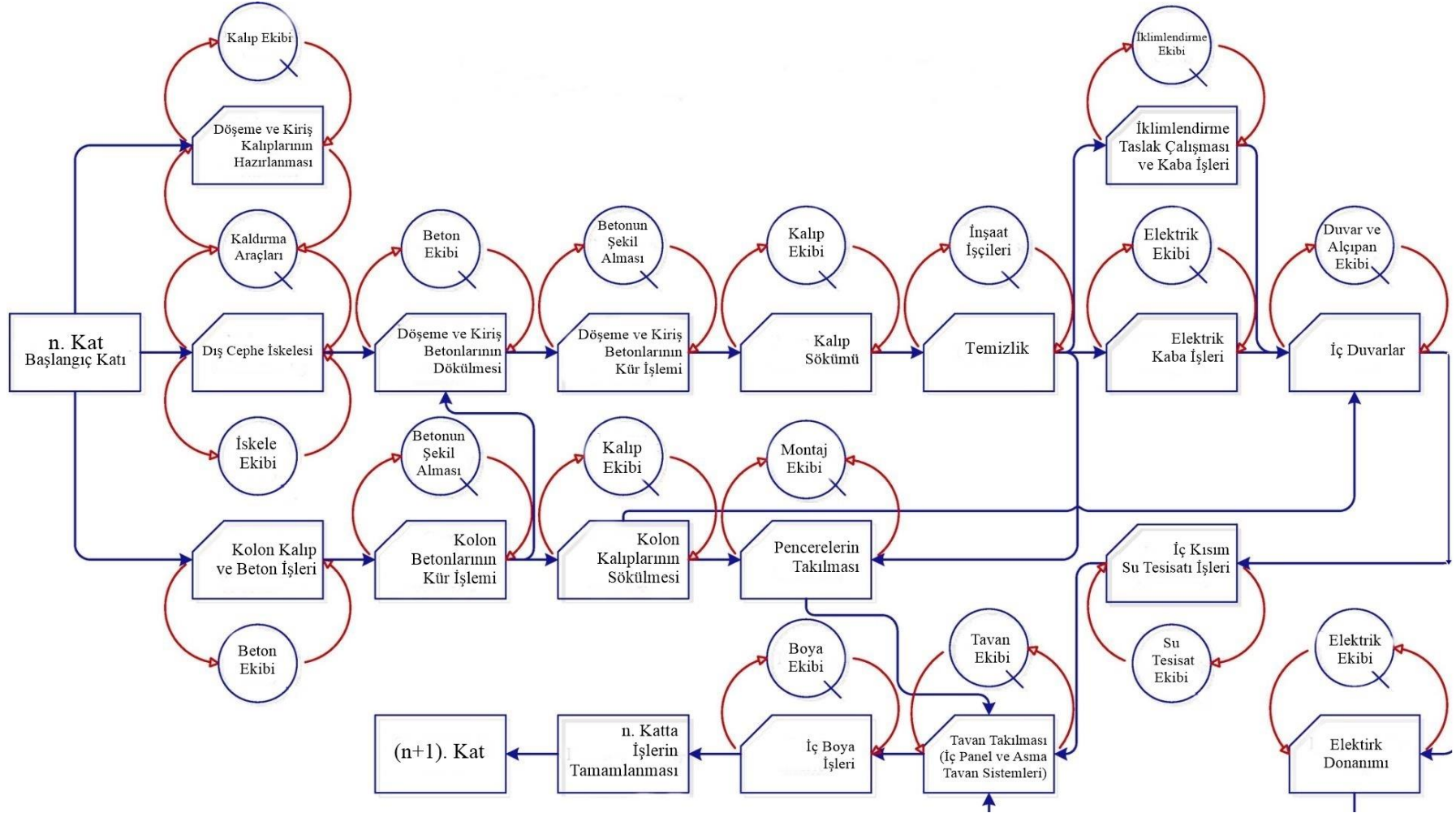
Yapım işlerine ilişkin genel iş akışı ile programlı teftişlerde en çok denetime alınan bina inşaatlarındaki yapım aşamaları Şekil 2.4 ve Şekil 2.5'te gösterilmiştir.

Şekil 2-4. İnşaat Yapım Aşamaları

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 2-5. Bina İnşaatı İşlerinde İş Akış Şeması

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

5.4. Yapılan İşler

Yapı işleri en genel tanımı ile inşaat ve çeşitli mühendislik işlerinin yürütüldüğü, yerüstü veya yeraltında, su üstü veya su altında yapılan, Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği EK-1' de sayılan ve aşağıda maddeler halinde sıralanan işler ile benzeri diğer işler olarak tarif edilebilmektedir.

YAPI İŞLERİ LİSTESİ

- 1– Kazı, yarma ve doldurma işleri
- 2– Hafriyat
- 3– İnşa
 - a) Bina
 - b) Set, baraj
 - c) Yol, demiryolu, havai hat
 - ç) Tünel
 - d) Metro
 - e) Köprü
 - f) Çelik yapı
 - g) İskele, liman, dalga kıran, gemi
 - ğ) Kanalizasyon, lağım
 - h) Kuyu
 - ı) Kanal
 - i) Duvar
 - j) Sıva, badana, boya işleri
 - k) Elektrik tesisatı
 - l) Sıhhi tesisat
 - m) Kalorifer tesisatı
 - n) Dülgerlik
 - o) Marangozluk
- 4– Prefabrike elemanların inşası ve sökümü
- 5– Montaj işleri
- 6– Değiştirme ve donatma
- 7– Tadilatlar
- 8– Yenileme
- 9– Tamir
- 10– Söküm
- 11– Yıkım
- 12– Restorasyon
- 13– Bakım, boyama ve temizleme
- 14– Drenaj

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

15– Bu ekte belirtilen işlerde kullanılan sabit ve hareketli makine ve tesisleri kullanma.

Programlı teftişler yukarıda sayılan çalışma alanları çerçevesinde planlanarak gerçekleştirilmiştir. Denetim esnasında sıklıkla karşılaşılan yapı işleri; konut, iş merkezi, alışveriş merkezi, okul, hastane, fabrika inşaatları ve restorasyon çalışmaları olmuştur. Denetimi yapılan işyerlerinde yürütülen çalışmalar ise genel itibarıyla; kazı çalışmaları, hafriyat çalışmaları, iskele üstünde çalışmalar, kalıp imalatı, demir donatı montajı, el aletleri ile çalışmalar, beton dökülmesi, kaynak işleri, duvar işleri, alçı ve sıva işleri, boya işleri, çeşitli tesisat işleri (doğalgaz, elektrik, su, iklimlendirme), yer döşemeleri, restorasyon ve benzeri işlerdir.

5.5. Kullanılan İş Ekipmanları

İnşaat işlerinde işin yapılmasında kullanılan herhangi bir makine, alet, tesis ve tesisat iş ekipmanı kapsamında değerlendirilir. Bu iş ekipmanlarının kullanımı; çalıştırılması, durdurulması, taşınması, tamiri, tadili, bakımı, hizmete sunulması ve temizlenmesi gibi iş ekipmanı ile ilgili her türlü faaliyetleri kapsar.

Yapı sektörü ve sektöre bağlı diğer iş kolları birlikte değerlendirildiğinde, yapı işlerinde çok sayıda iş ekipmanının kullanıldığı görülmektedir. Yapı sektöründe değişik özelliklere sahip kalıplara (tünel kalıp, masa kalıp, tırmanır kalıp vb.), kalıp desteklerine (teleskobik dikme vs.), tahkimat için kullanılan iksa ve desteklere, kazı araçlarına (ekskavatör, yükleyici, zemin makineleri vb.), kaldırma araçlarına (mobil vinç, gırgır vinç, kule vinç vb.), taşıma araçlarına, kaba ve ince imalat aşamasında elle yapılan işlerde kullanılan ekipmanlara, iskelelere (dış cephe iskelesi, cephe platformu, asma iskele, seyyar iskele vb.) rastlamak mümkündür.

5.6. Kullanılan Kimyasallar

Yapı işlerinde imalat aşaması durumlarına göre kullanılan kimyasallar farklılık göstermektedir. Kullanılmakta olan betonun içerisinde yer alan katkı maddeleri, epoksi maddeler, özellikle ince işlerde yer alan boya ve tiner gibi kimyasal maddeler bunların başında gelmektedir. Yapı işyerlerinde kullanılan başlıca kimyasal maddeler Tablo 2-1’de belirtilmiştir.

Tablo 2-1. Yapı İşyerlerinde Kullanılan Başlıca Kimyasal Maddeler Listesi

No	Kimyasal Türü	No	Kimyasal Türü
1	Akaryakıt	5	Yalıtım kimyasalları
2	Alçı, çimento	6	Çeşitli çözücüler
3	Boya, vernik	7	Beton katkı maddeleri
4	Çeşitli yapıştırma kimyasalları	8	Çeşitli yağlar

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

3. BÖLÜM: TEFTİŞ KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

2018 yılı için planlanan Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi kapsamında çalışmalar üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

- Hazırlık Aşaması
- Teftiş Aşaması
- Değerlendirme Aşaması

1. Hazırlık Aşaması

Teftişlerde uygulama birlikteliğinin sağlanması için Başkanlığımızca SGK tarafından yayınlanan istatistiki veriler kullanılarak teftişin yürütüleceği illere, heyet sayısına ve her ilde program sayılarına karar verilmiş, teftişin uygulama esasları belirlenmiş, örnek tutanak ve işyeri tanıtım formları oluşturulmuştur.

Teftiş konuları aşağıdaki hususları içerecek şekilde belirlenmiştir:

➤ Yüksekte Çalışma;

- Güvenlik Ağları (Geçici İş Donanımları - Güvenlik Ağları - Bölüm 1: Güvenlik Kuralları, Deney Metotları-TS EN 1263-1) (Geçici İş Donanımları - Güvenlik Ağları - Bölüm 2: Konumlandırma Sınırları İçin Güvenlik Kuralları-TS EN 1263-2)

- Geçici Kenar Koruma Sistemleri

- Kişisel Koruyucu Donanımlar

- Yaşam Hatları (Ankraj Hatları)

➤ İSG Organizasyonu;

➤ Geçici İş Ekipmanları;

- Dış Cephe İş İskeleleri (TS EN 12810-1 Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskeleleri - Bölüm 1: Mamul Özellikleri, TS EN 12811 Serileri)

- Sütunlu Cephe Platformu *

- Asma İskele – Asılı Erişim Donanımları *

- Mobil İskeleler

- İksa Sistemleri

- Kalıp Altı İskele

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

- İnşaat Vinçleri
- Yükseltilebilen Seyyar İş Platformları
- Seyyar Merdivenler (TS EN 131 serileri) TS EN 131-1 TS EN 131-6
- Kaldırma Ekipmanları
- Tehlike Arz Edebilecek Diğer İş Ekipmanları (asfalt plenti, beton santrali, iş makineleri gibi)
- **Malzeme Düşme Riski**
- **Elektrikle Temas Riski**
- **Yangın, Parlama ve Patlama**
- **Barınma ve Dinlenme Yerleri**
- Yeterli kapasite (yeterli genişlik, yeterli ranza, yeterli duş ve tuvalet vs.)
- Yapıların sağlamlığı
- Acil kaçış yolları ve acil çıkış kapıları
- Hijyen şartları
- Isıtma ve soğutma sistemleri
- Uygun yemek yeme yerleri
- Duş mahalli, soyunma yerleri ve elbise dolapları

* İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği kapsamında, asma iskele ve sütunlu cephe platformlarının periyodik kontrollerle ilgili olarak TS EN 1495 + A2, TS EN 1808 standartlarında belirtilen kriterlere uygun olarak yapılmasına ilişkin hükümlerin dikkate alınması karara bağlanmıştır.

Mart ayında Ankara'da Grup Başkanlıklarında görevlendirilen koordinatörler ile proje hakkında bilgilendirme toplantısı yapılmıştır. Düzenlenen toplantıda; sektörde yürütülecek programlı teftişin amacı, kapsamı, hedefi, teftiş konuları, teftiş planlaması, teftişlerin yöntemi, uygulama birlikteliğinin sağlanması için koordinatörler ve müfettişler tarafından yapılacak çalışmalar anlatılmıştır. Ayrıca, önceki yıllarda yapı işyerlerinde yapılan programlı teftişlerde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri görüşülmüş, teftişlerde müfettişler tarafından düzenlenmesi veya işverenlerce hazırlanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin detaylar belirlenmiştir.

Rehberlik faaliyetleri kapsamında 2018 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında 21 ilde ilgili taraflarla toplantılar düzenlenmiş ve görüşmeler yapılmıştır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Rehberlik faaliyetlerine katılan iş müfettişleri ve faaliyetlerin yürütüldüğü iller, her bir Grup Başkanlığınca işbirliği sağlanan kurum ve kuruluşlar aşağıda Tablo 3-1 ve Tablo 3-2’de gösterilmiştir.

Tablo 3-1. Rehberlik Faaliyetlerinin Yapıldığı İller ve Görevli Müfettişler

Grup Başkanlığı	Koordinatör	Görevli Müfettişler	Faaliyetin Yapıldığı İl
Ankara	Haydar Mesut ARSLAN	Haydar Mesut ARSLAN Kamil Erdiñ DİLER	Ankara
			Antalya
			Konya
		Hayati Mehmet İNAM	Sakarya
			Kayseri
			Ankara
		Melih Ünsal KAYA Ceyhun TEMEL	Ankara
			Kocaeli
			Samsun
İstanbul	Selçuk KARAOĞLU	Selçuk KARAOĞLU	İstanbul
		Gazi BALBIÇAK	
		Ahmet Aykut AKTAŞ	Edirne
		Murat TANRIVERDİ	
		Altuğ CEYHAN	Tekirdağ
		Recep ŞAHİN	
İzmir	Muharrem ARIKEL	Muharrem ARIKEL	İzmir Manisa
		Celaleddin YEMŞEN	Aydın
		Murat MANYASLI	
		Ali YAVUZ Mustafa Fatih ERYILMAZ	Denizli
		Metin ŞEKEROĞLU	Muğla
		Başak YAPICI	
Bursa	Ekim Deniz AYHAN ODABAŞIOĞLU	Ekim Deniz AYHAN ODABAŞIOĞLU	Bursa
		Pelin Pınar KOÇAK	
		Mehmet Melih KOÇAK	Balıkesir Çanakkale
		Rıza TOSUN	
Adana	Semiha DOSTLAR	Semiha DOSTLAR Mustafa KAHRAMAN Nail DAL Mülkicihan ARSLAN	Adana Mersin Gaziantep

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Tablo 3-2. Grup Başkanlıklarınca İşbirliği Sağlanan Kurum ve Kuruluşlar

ANKARA GRUP BAŞKANLIĞI		
İl	Tarih	Yer
Ankara	30.01.2018	Etimesgut Belediyesi
	01.02.2018	TMMOB İMO Genel Merkezi
	01.03.2018	Altındağ Belediyesi
Konya	22.02.2018	Konya İnşaat Mühendisleri Odası
Sakarya	27.02.2018	Sakarya Sanayi ve Ticaret Odası
Kocaeli	28.02.2018	Kocaeli Ticaret Odası
Samsun	22.03.2018	TÜYAP Fuar ve Kongre Merkezi
Antalya	26.03.2018	Antalya İnşaat Mühendisleri Odası
Kayseri	29.03.2018	Kayseri Ticaret Odası
İSTANBUL GRUP BAŞKANLIĞI		
İstanbul	13.03.2018	KİPTAŞ
	20.03.2018	Üsküdar Belediye Başkanlığı
	21.03.2018	Emlak Konut Gay. A.Ş.
	23.03.2018	İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şb.
	28.03.2018	TOKİ
Edirne	07.02.2018	Edirne Ticaret ve San. Odası
Tekirdağ	06.03.2018	Tekirdağ SGK İl Müd.
	07.03.2018	Çorlu Ticaret ve San. Odası
İZMİR GRUP BAŞKANLIĞI		
İzmir	21.01.2018	İzmir Ticaret Odası
	22.02.2018	İzmir Mimarlar Odası
	09.03.2018	İzmir Ege Bölgesi Sanayi Odası
	12.03.2018	Gaziemir Müteahhitler ve İş Adamları Derneği
	15.03.2018	İzmir İnşaat Mühendisleri Odası
Manisa	17.01.2018	Manisa İnşaat Mühendisleri Odası
	28.02.2018	Manisa Ticaret ve Sanayi Odası
Aydın	31.01.2018	Aydın İnşaat Mühendisleri Odası
	27.02.2018	Söke Ticaret Odası - Söke İnşaat Mühendisleri Odası
	07.03.2018	Kuşadası Ticaret Odası - Kuşadası İnşaat Mühendisleri Odası
Denizli	01.03.2018	Denizli Ticaret Odası - Denizli Sanayi Odası
	01.03.2018	Denizli İnşaat Mühendisleri Odası
Muğla	20.02.2018	Muğla Ticaret ve Sanayi Odası
	28.02.2018	Muğla İnşaat Mühendisleri Odası
BURSA GRUP BAŞKANLIĞI		
Bursa	28.02.2018	Bursa Ticaret ve Sanayi Odası
	10.03.2018	İnşaat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi
Balıkesir	06.02.2018	Balıkesir Mali Müşavirler ve Serbest Muhasebeciler Odası
Çanakkale	06.03.2018	Çanakkale Sanayi ve Ticaret Odası
ADANA GRUP BAŞKANLIĞI		
Adana	27.02.2018	Adana Sanayi Odası (ADASO)
Gaziantep	27.03.2018	Gaziantep İnşaat Mühendisleri Odası
Mersin	30.01.2018	Mersin Ticaret ve Sanayii Odası

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Aşağıda, yürütülen çalışmalar kapsamında çekilen fotoğraflar görülmektedir.

Şekil 3-1. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, 28.02.2018

Şekil 3-2. Gaziantep İnşaat Mühendisleri Odası, 27.03.2018

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-3. Üsküdar Belediyesi, 20.03.2018

Şekil 3-4. Muğla Ticaret ve Sanayi Odası, 20.02.2018

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3 5. Kayseri Ticaret Odası, 29.03.2018

2. Teftiş Aşaması

05.01.2018 tarihli ve 153 sayılı Bakan Olur'una istinaden Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi kapsamında gerçekleştirilen denetimler 54 ilde toplam 88 müfettiş ile yürütülmüştür. Teftişlere Nisan ayında başlanılmış ve Nisan-Ağustos, Eylül - Ekim ve Kasım-Aralık olmak üzere 3 dönem halinde devam edilmiştir.

Teftişler kapsamında gidilen işyerlerinde asıl işverenler ve alt işverenler, öncelikle 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun düzenlemeleri ile Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği başta olmak üzere diğer ilgili mevzuat hakkında ve Başkanlığımızın önleyici teftiş yaklaşımı konusunda bilgilendirilmiştir.

İşyerlerinde uygulama esasları kapsamında belirlenen teftiş konuları özelinde teftiş yapılmış, çalışanların yaşamı için hayati tehlike arz eden mevzuata aykırılıklar tespit edilmesi halinde işin tamamen veya kısmen durdurulması yönünde kararlar alınmış, diğer mevzuata aykırılıklarla (çalışanların yaşamı için hayati tehlike oluşturmeyen mevzuata aykırılıklar) ilgili olarak işverenin talebi üzerine, müfettişçe de uygun görülmesi halinde belirlenen noksanlıkların giderilmesi için işverenlere süre verilmiştir. Verilen süre sonunda

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

işyerine tekrar gidilerek gerekli tespitler yapılmış, devam eden ve/veya yeni mevzuata aykırılıklar için işverenler hakkında idari para cezalarının uygulanması talep edilmiştir. İşyerlerine verilen sürenin ardından yapılan ikinci aşama denetimde çalışanların hayatı için tehlike arz eden yeni mevzuata aykırılıkların tespiti halinde yine işin tamamen veya kısmen durdurulmasına yönünde kararlar alınmıştır.

Aşağıda teftişlerde görüntülenen olumsuz durumlar ve bu gibi mevzuata aykırılıkların ortadan kaldırılması için alınabilecek önlemlere ilişkin görüntülere yer verilmiştir.

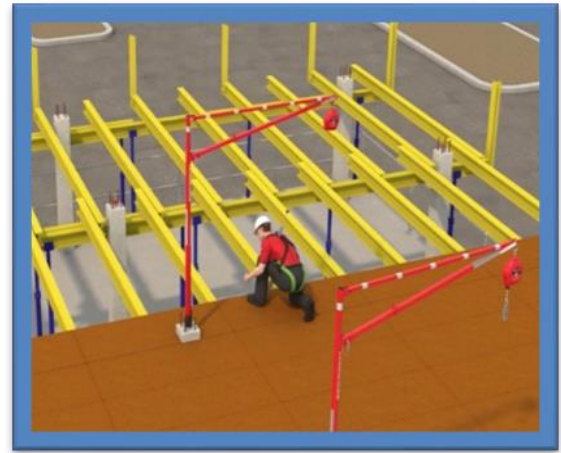
Şekil 3-5. Kat Platform Kenarlarında Düşme Riski ve Bu Aykırılığa İlişkin Alınabilecek Toplu Koruma Önlemleri

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-7. Merdiven Kenarlarında Düşme Riski – Merdiven Boşluğu Kenarında Korkuluk Sistemi

Şekil 3-8. Kalıp Çalışmalarında Düşme Riski ve Bu Aykırılığa İlişkin Alınabilecek Önlem

Şekil 3-9. Perde Duvar Kalıp Çalışmalarında Düşme Riski – Korkuluklu-Platformlu Perde Duvar Kalıbı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-6. Tünel Kalıplarda Düşme Riski – Tünel Kalıp Kenarlarında Korkuluk Sistemi

Şekil 3-7. Kalıp Altı Desteklerde Göçme/Devrilme Riski – Kalıp Altı Teleskopik Dikmeler

Şekil 3-8. Seyyar İskelelerde Yapılan Çalışmalarda Düşme Riski – Uygun Seyyar İş İskelesi

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-9. Kule Tipi Kalıp Altı İskelelerde Düşme Riski – Erişim Sistemi Olan Kule Tipi Kalıp Altı İskele Sistemi

Şekil 3-10. Dış Cephe İş İskelesinde Düşme Riski – Uygun Cephe İskelesi

Şekil 3-11. Uygun Olmayan Seyyar Merdiven - Standartlara Uygun Seyyar Merdiven

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-12. Yük Alma Platformundan Düşme Riski – Düşme Riski Barındırmayan Yük Alma Platformu

Şekil 3-13. Kat Platform Kenarlarından Malzeme Düşme Riski – İnşaat Girişine Koruma Çatısı

Şekil 3-14. İşyeri Düzeni ve Temizliğine İlişkin Mevzuata Aykırılık- Atık Moloz Kaydırma/Atma Bacası

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-15. İnşaat Asansörü ile Çıkılan Katlarda Düşme Riski - Katlarda Emniyet Kapıları

Şekil 3-16. Koruma Altına Alınmamış Elektrik Panoları – Uygun Elektrik Panosu

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-17. Ezilme Riskine Maruz Kalmış Seyyar Elektrik Kabloları – Askıda Taşınan Kablolar

Şekil 3-18. Barınma Yerleri

3. İstatistikler

Yıl boyunca yapılan programlı teftişlere ilişkin istatistiki veriler toplanarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

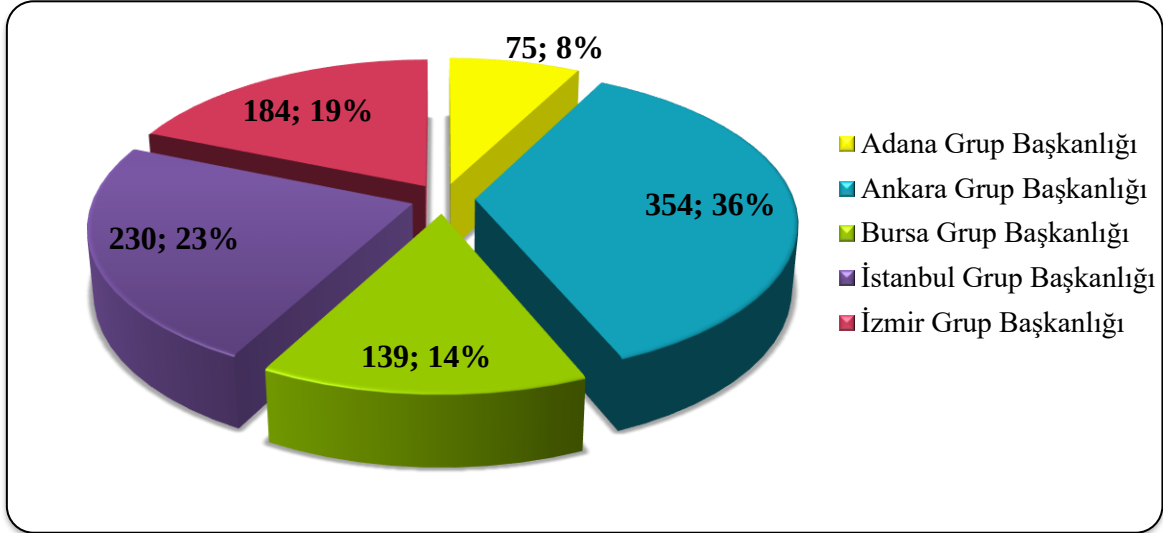
3.1. İşyeri İstatistikleri

2018 yılı içerisinde toplam 54 ilde 982 yapı işyerinde teftiş yapılmıştır. Bu teftişlerin yaklaşık %8' i Adana Grup Başkanlığı, %14' ü Bursa Grup Başkanlığı, %19' u İzmir Grup Başkanlığı, %23' ü İstanbul Grup Başkanlığı ve %36'sı Ankara Grup Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Şekil 3.24'te Grup Başkanlıklarınca teftişi yapılan işyeri sayısı ve yüzde

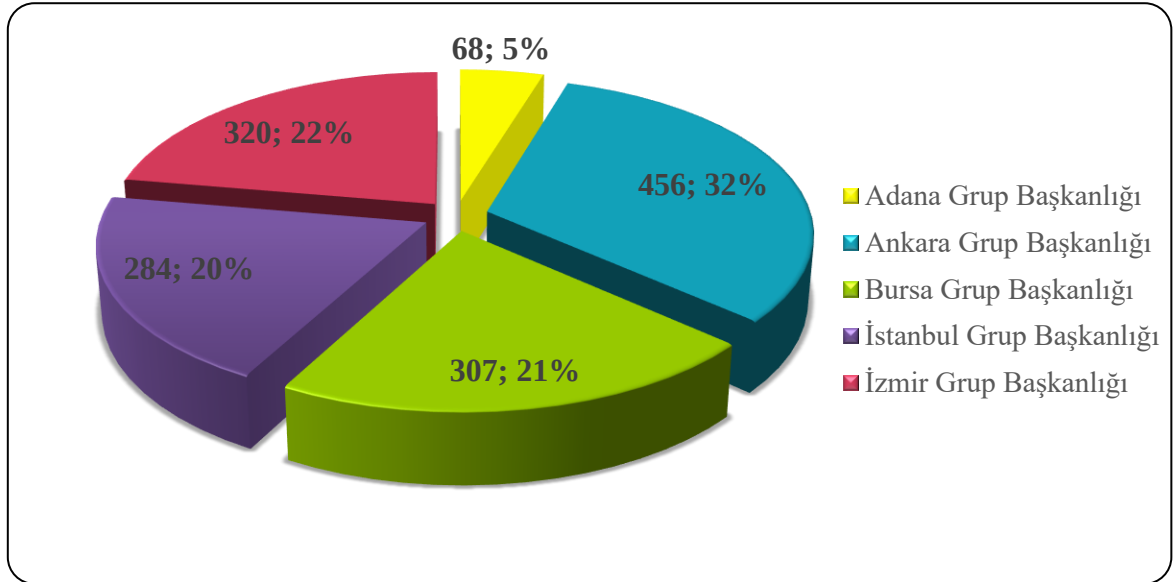

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

oranları verilmiştir. Tamamlanan teftişlerde toplam 982 asıl işveren, 1.435 alt işveren olmak üzere toplam 2.417 işverene ulaşılmıştır.

Şekil 3-19. Grup Başkanlıkları Tarafından Yapılan Teftiş Sayıları ve Yüzdeleri

Şekil 3-20. Grup Başkanlıkları Tarafından Yapılan Teftişlerde Ulaşılan Alt İşveren Sayıları

İllerde teftişi yapılan işyeri sayısına bakıldığında, ilk beş sırayı Grup Başkanlıklarının kurulu bulunduğu illerin aldığı ortaya çıkmaktadır. Tablo 3-3'te en çok teftişin yapıldığı ilk 15 il ve teftiş sayısı ile teftiş yüzdesi görülmektedir.

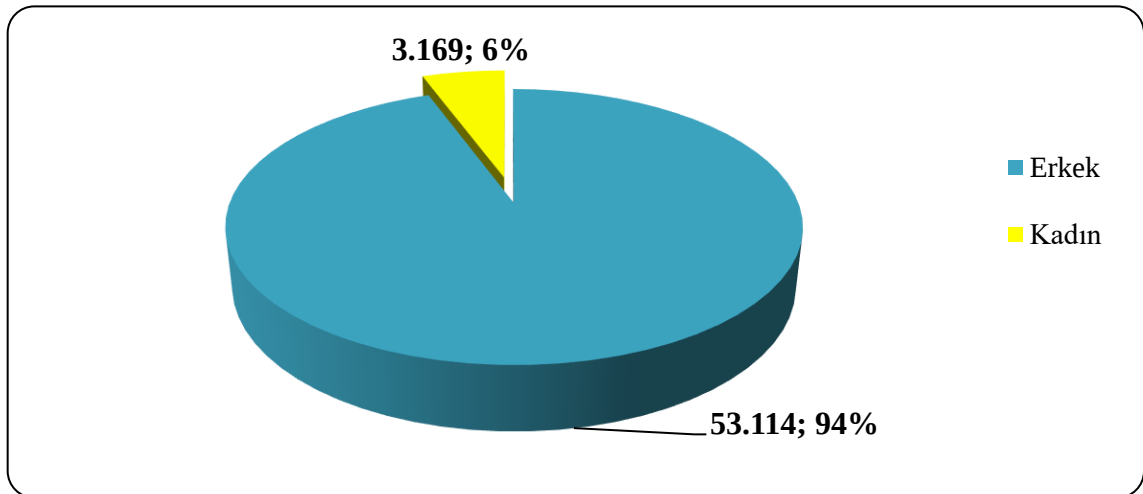
T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Tablo 3-3. İllerde Yapılan Teftiş Sayıları

Sıra No	İl	Teftiş Yüzdesi	Teftiş Sayısı
1	Ankara	11,91%	117
2	İstanbul	11,61%	114
3	İzmir	7,84%	77
4	Bursa	6,31%	62
5	Eskişehir	4,58%	45
6	Adana	4,58%	45
7	Antalya	3,77%	37
8	Samsun	3,77%	37
9	Kocaeli	3,36%	33
10	Mersin	2,65%	26
11	Kayseri	2,55%	25
12	Konya	2,55%	25
13	Balıkesir	2,14%	21
14	Sakarya	1,93%	19
15	Muğla	1,73%	17

3.2. Çalışan Sayısı İstatistikleri

2018 yılı içerisinde gerçekleştirilen programlı teftişler kapsamında, 53.114 erkek çalışan, 3.169 kadın çalışan olmak üzere toplam 56.283 çalışana ulaşılmıştır. Grup Başkanlıklarınca yapılan teftişlerde ulaşılan kadın ve erkek çalışan sayıları Tablo 3-4'te yer almaktadır.

Şekil 3-21. Programlı Teftişler Kapsamında Ulaşılan Çalışan Sayıları ve Yüzdelik Dağılım

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Tablo 3-4. Grup Başkanlıklarınca Yapılan Teftişlerde Ulaşılan Çalışan Sayısı

Grup Başkanlığı	Kadın	Erkek
Ankara	11.203	248
İstanbul	18.812	2.197
İzmir	15.046	575
Bursa	5.657	115
Adana	2.396	34
TOPLAM	53.114	3.169

3.3. Programlı Teftişlerde Tespit Edilen Noksan Hususlara İlişkin İstatistikler

2018 yılı Nisan-Aralık ayları arasında 9 aylık süreçte yürütülen programlı teftişlerde 54 ilde 982 işyerinde teftiş yapılmıştır. İlk aşamada asıl işverenlerle ilgili toplam 9.232, verilen ara sonunda da 399 yeni mevzuata aykırılık olmak üzere teftiş sürecinde toplam 9.631 mevzuata aykırılık tespit edilmiştir. Teftişlerin sonunda asıl işverenler tarafından toplam 9631 mevzuata aykırılıktan 8.354 noksan husus ortadan kaldırılmıştır.

Teftişe ara verilen işyerlerinde; ilk teftişlerde alt işverenlerle ilgili toplam 1.043 noksan husus, verilen süre sonunda 80 yeni mevzuata aykırılık (teftiş döneminde toplam 1.123 mevzuata aykırılık) tespit edilmiş, teftişleri sonucunda alt işverenler tarafından toplam 1.123 mevzuata aykırılıktan 873 noksan husus ortadan kaldırılmıştır.

Sonuç olarak; 982 işyerinde yapılan denetimlerde asıl işveren ve alt işveren dahil olmak üzere toplam 10.754 mevzuata aykırılık tespit edilmiş, teftişlerin sonucunda bu aykırılıklardan 9.227' si işverenler tarafından giderilmiştir. Bu verilere göre teftişlerde ara verme uygulaması ile %85,8 oranında iyileşme sağlanmıştır.

Teftişlerde tespit edilen mevzuata aykırılıklar 35 ayrı başlıkta toplanmıştır. Bu başlıklar:

- Risk değerlendirmesi
- İş sağlığı ve güvenliği kurulu
- Çalışan temsilcisi
- İş güvenliği uzmanı
- İşyeri hekimi
- Diğer sağlık personeli
- Parlama-patlama (barınma yerleri dahil)
- Acil durum planı / tatbikatı
- Acil çıkış kapısı ve yolları

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

- Yangın algılama ve yangınla mücadele (barınma yerleri dahil)
- Destek elemanı (yangın ekibi, ilk yardımcı vb.)
- Düşen cisimler (yapı alanlarına ve giriş-çıkışlarda malzeme düşmesine karşın önlemler)
 - Geçitlerde güvenlik
 - Enerji dağıtım tesisleri / elektrikle çalışma
 - Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (emniyet kemeri, düşey-yatay yaşam hatları vb.)
- Düzen temizlik, istif ve depolama
- Havalandırma
- Trafik yolları ve tehlikeli alanlar, yükleme yeri, rampalar
- Çalışma yerlerinin, barakaların ve yolların aydınlatılması
- Geçici kenar koruma sistemleri
- Güvenlik ağıları
- Ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskelesi
- Cephe platformu
- Asma iskele (asılı erişim donanımları şeklinde iskeleler dahil)
- Seyyar iskeleler
- İnşaat asansörleri
- Kaldırma araçları
- Seyyar merdivenler
- Kalıp altı iskele
- Diğer iş ekipmanları
- Kazı-tünel-kuyu çalışmaları
- Beton döküm işleri
- Özel riskler (titreşim, gürültü, gaz, toz, buhar, yetersiz oksijen, zehirli-zararlı madde)
 - Barınma yerleri sosyal tesisler
 - Yüksekte çalışma (diğer) olarak belirlenmiştir.

İşyerlerinde ilk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılıklar ile ara verme uygulaması kararı alınan işyerlerinde verilen ara sonrasında yapılan teftişlerde tespit edilen mevzuata aykırılıklara ilişkin tespit sayısı ve iyileşme yüzdeleri Tablo 3-5'te gösterilmiştir.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Tablo 3-5. İşyerlerinde Tespit Edilen Mevzuata Aykırılık Sayıları ve İyileşme Oranları

Riskin adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	İyileştirme oranı (%)
Risk Değerlendirmesi	441	8	418	%93,10
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	103	3	100	%94,34
Çalışan temsilcisi	127	0	124	%97,64
İş Güvenliği Uzmanı	154	0	148	%96,10
İşyeri Hekimi	136	0	130	%95,59
Diğer Sağlık Personeli	107	3	105	%95,45
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	24	0	24	%100,00
Acil Durum Planı / Tatbikatı	302	5	291	%94,79
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	51	0	48	%94,12
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	268	0	254	%94,78
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb)	116	2	84	%71,19
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	363	21	330	%85,94
Geçitlerde güvenlik	187	1	180	%95,74
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	1.505	18	1.390	%91,27
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemer, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb)	536	31	478	%84,30
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	100	1	89	%88,12
Havalandırma	11	0	10	%90,91
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	94	0	88	%93,62
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	111	1	94	%83,93
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	840	79	691	%75,19
Güvenlik Ağları	144	5	129	%86,58
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	1.142	77	1.019	%83,59
Cephe Platformu	126	12	115	%83,33
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	183	22	168	%81,95
Seyyar İskeleler	392	33	327	%76,94
İnşaat Asansörleri	112	8	102	%85,00
Kaldırma Araçları	752	18	688	%89,35
Seyyar Merdivenler	345	27	268	%72,04
Kalıp Altı İskele	282	31	238	%76,04

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Riskin adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	İyileştirme oranı (%)
Diğer İş Ekipmanları	322	21	296	%86,30
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	119	6	103	%82,40
Beton Döküm İşleri	37	4	32	%78,05
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	33	0	27	%81,82
Barınma Yerleri Sosyal Tesisler	201	1	182	%90,10
Yüksekte çalışma (Diğer)	509	41	457	%83,09
TOPLAM	10.275	479	9.227	%85,80

Teftişlerde işyerlerinde en çok tespiti yapılan mevzuata aykırılık enerji dağıtım tesisleri ve elektrikle temas riskine ilişkin olup 982 işyerinde bu konuda toplamda 1.523 adet tespit yapılmıştır. Bu aykırılığı sırasıyla ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskelesi (1.219 tespit), geçici kenar koruma sistemleri (919 tespit), kaldırma araçları (770 tespit), kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (emniyet kemeri, düşey-yatay yaşam hatları vb.) (567 tespit) ve yüksekte çalışma (550 tespit) ile ilgili diğer hususlar takip etmektedir. Söz konusu aykırılıklara ilişkin tespitler toplam tespit edilen aykırılıkların (10.754 tespit) yaklaşık yarısını teşkil etmektedir.

Sahada tespit edilen mevzuata aykırılıklarla, risk değerlendirmesi, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu uyarınca görevlendirilmesi gereken kişiler (iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi, diğer sağlık personeli, çalışan temsilcisi, destek elemanı), iş sağlığı ve güvenliği kurulu, yangın ekibi, acil durum planı ve tatbikatı konularında yapılan tespitler karşılaştırıldığında, sahada tespit edilen noksan hususların toplam aykırılıkların yaklaşık %86'sını oluşturduğu tespit edilmiştir.

Programlı teftişler kapsamında teftişe ara verildiği de göz önünde bulundurulduğunda, en yüksek iyileşme durumuna bakılacak olursa ilk beş sırada parlama, patlama (barınma yerleri dahil), çalışan temsilcisi, iş güvenliği uzmanı, geçitlerde güvenlik, işyeri hekimine ilişkin mevzuata aykırılıkların yer aldığı görülmektedir. En düşük iyileşme oranlarına bakıldığında ise ilk beş sırada destek elemanı (yangın ekibi, ilk yardımcı), seyyar merdiven, geçici kenar koruma sistemi, kalıp altı iskele, seyyar iskeleye ilişkin mevzuata aykırılıkların yer aldığı görülmüştür.

Teftişe ara verilen işyerlerinde devam eden mevzuata aykırılık sayısı bakımından, geçici kenar koruma sistemleri (228 tespit), ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskelesi

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

(200 tespit), enerji dağıtım tesisleri/elektrikle temas riski (133 tespit), seyyar merdivenler (104 tespit), seyyar iskeleye (98 tespit) ilişkin hususların ilk sıralarda olduğu görülmüştür.

Bu verilerden, bilhassa ilk yardımcılar için gereken sertifika alma sürecinin zaman aldığı ve teftiş sürecinde işverenlerce bu noksanlığın giderilemediği, diğer hususların (geçici kenar koruma sistemleri, kalıp altı iskele, seyyar merdiven, iskele) ise önceki alışkanlıkların etkisi ve inşaat işyerlerinin dinamik ve değişken yapısına bağlı olarak teftiş sürecinde devam ettiği değerlendirilmiştir.

Asıl işveren ve alt işverenlere yönelik yapılan tespitlere ilişkin bilgiler de ayrı ayrı Tablo 3-6 ve Tablo 3-7’de verilmiştir.

Tablo 3-6. Tespit Edilen Mevzuata Aykırılık Sayıları ve İyileşme Oranları (Asıl İşveren)

Riskin adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	İyileştirme oranı (%)
Risk Değerlendirmesi	384	7	363	%92,84
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	96	3	93	%93,94
Çalışan temsilcisi	104	0	102	%98,08
İş Güvenliği Uzmanı	121	0	119	%98,35
İşyeri Hekimi	105	0	103	%98,10
Diğer Sağlık Personeli	92	3	90	%94,74
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	22	0	22	%100,00
Acil Durum Planı / Tatbikatı	260	3	251	%95,44
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	47	0	45	%95,74
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	234	0	224	%95,73
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb.)	84	1	74	%87,06
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	341	17	311	%86,87
Geçitlerde güvenlik	175	1	168	%95,45
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	1.421	16	1.316	%91,58
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemer, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb.)	456	26	409	%84,85
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	92	1	83	%89,25

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Riskin adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	İyileştirme oranı (%)
Havalandırma	10	0	9	%90,00
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	90	0	84	%93,33
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	97	1	82	%83,67
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	775	65	642	%76,43
Güvenlik Ağları	132	4	119	%87,50
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	983	64	883	%84,34
Cephe Platformu	113	12	103	%82,40
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	176	20	161	%82,14
Seyyar İskeleler	361	28	304	%78,15
İnşaat Asansörleri	107	8	98	%85,22
Kaldırma Araçları	699	15	644	%90,20
Seyyar Merdivenler	310	21	242	%73,11
Kalıp Altı İskele	244	25	209	%77,70
Diğer İş Ekipmanları	291	17	269	%87,34
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	110	5	95	%82,61
Beton Döküm İşleri	33	3	30	%83,33
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	23	0	19	%82,61
Barınma Yerleri Sosyal Tesisler	186	1	167	%89,30
Yüksekte çalışma (Diğer)	458	32	421	%85,92
TOPLAM	9.232	399	8.354	%86,74

Tablo 3-7. Tespit Edilen Mevzuata Aykırılık Sayıları ve İyileşme Oranları (Alt İşveren)

Riskin adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	İyileştirme oranı (%)
Risk Değerlendirmesi	57	1	55	%94,83
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	7	0	7	%100,00
Çalışan temsilcisi	23	0	22	%95,65
İş Güvenliği Uzmanı	33	0	29	%87,88
İşyeri Hekimi	31	0	27	%87,10

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Riskin adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	İyileştirme oranı (%)
Diğer Sağlık Personeli	15	0	15	%100,00
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	2	0	2	%100,00
Acil Durum Planı / Tatbikatı	42	2	40	%90,91
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	4	0	3	%75,00
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	34	0	30	%88,24
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb.)	32	1	10	%30,30
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	22	4	19	%73,08
Geçitlerde güvenlik	12	0	12	%100,00
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	84	2	74	%86,05
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemer, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb.)	80	5	69	%81,18
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	8	0	6	%75,00
Havalandırma	1	0	1	%100,00
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	4	0	4	%100,00
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	14	0	12	%85,71
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	65	14	49	%62,03
Güvenlik Ağları	12	1	10	%76,92
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	159	13	136	%79,07
Cephe Platformu	13	0	12	%92,31
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	7	2	7	%77,78
Seyyar İskeleler	31	5	23	%63,89
İnşaat Asansörleri	5	0	4	%80,00
Kaldırma Araçları	53	3	44	%78,57
Seyyar Merdivenler	35	6	26	%63,41
Kalıp Altı İskele	38	6	29	%65,91
Diğer İş Ekipmanları	31	4	27	%77,14
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	9	1	8	%80,00
Beton Döküm İşleri	4	1	2	%40,00
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	10	0	8	%80,00
Barınma Yerleri Sosyal Tesisler	15	0	15	%100,00

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Riskin adı	İlk teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Son teftişte tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı	Giderilen mevzuata aykırılık sayısı	İyileştirme oranı (%)
Yüksekte çalışma (Diğer)	51	9	36	%60,00
TOPLAM	1043	80	873	%77,74

Asıl işverenlere yönelik tespit edilen mevzuata aykırılıkların teftiş sürecinde %86,74'ü, alt işverenlere yönelik belirlenen noksanlıkların da %77,74'ü ortadan kaldırılmıştır. Bu oranlar, asıl işverenlerin mevzuata uyumunun daha iyi olduğunu, teftişe daha iyi reaksiyon verdiğini ve noksanlıkların giderilmesi aşamasında alt işverenlere nispeten daha başarılı olduğunu göstermektedir.

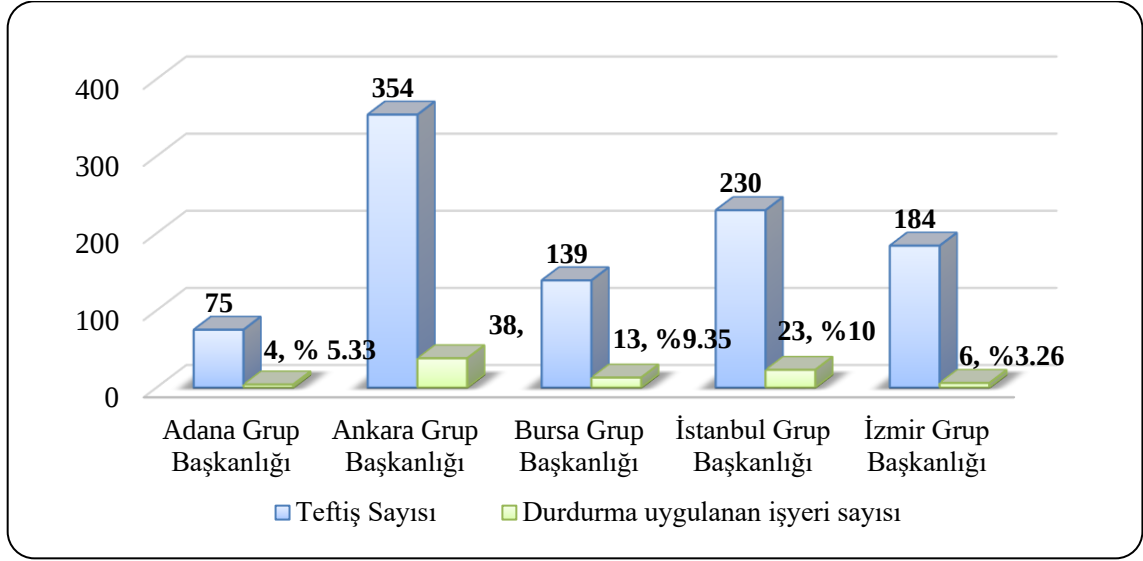
Alt işverenlerin iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi görevlendirme hususlarındaki mevzuata aykırılıklar bakımından iyileşme oranı asıl işverene oranla daha düşüktür. Bu durum, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun önemli başlıklarından olan iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinden hizmet alınması hususunda alt işverenlerin uyum sağlama sürecinde zorlandığını ortaya koymaktadır. Özellikle destek elemanı (yangın ekibi, ilk yardımcı), geçici kenar koruma sistemleri, seyyar iskele, seyyar merdivenler, beton döküm işleri ve yüksekte çalışmaya ilişkin tespitlerde alt işverenlerin iyileşme yüzdelerinin oldukça düşük olduğu, %65'in altında kaldığı gözlemlenmiştir. Asıl işverenlerce mevzuata aykırılıklara sağlanan iyileştirme oranı genel itibarıyla alt işverenlere göre daha yüksektir. Ancak tüm mevzuata aykırılıklar asıl işverenler açısından değerlendirildiğinde; iyileşme oranının, seyyar merdivene ilişkin tespiti yapılan mevzuata aykırılıklarda %73'lere kadar düştüğü görülmektedir.

3.4. Teftiş Sonucu İstatistikleri

Teftiş programına alınan 982 yapı işyerinin 84'ünde (%8,55) çalışanların hayatı için tehlikeli husus tespit edilmiş, işin kısmen ya da tamamen durdurulması yönünde karar alınmış, 350 işyeri hakkında idari para cezası uygulanması önerilmiştir. Ankara, İstanbul ve Bursa Grup Başkanlıklarınca yapılan denetimlerin yaklaşık %10'unda durdurma işlemlerinin uygulandığı, bu oranın İzmir ve Adana Grup Başkanlıkları tarafından yapılan teftişlerde daha düşük olduğu görülmüştür.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-22. Grup Başkanlıkları Bazında Durdurma Uygulanan İşyeri Sayısı

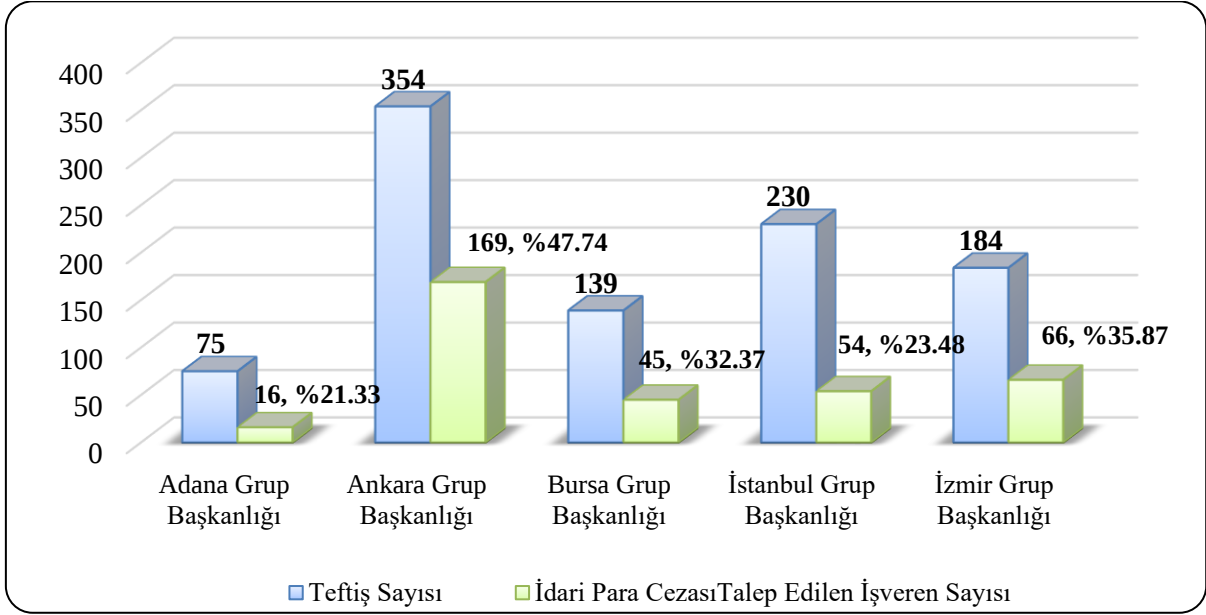
Programlı teftişler kapsamında 350 işyerinde toplam 4.376.994,00 ₺ idari para cezasının uygulanması talep edilmiş olup yaklaşık olarak her 3 işyerinden birisi için idari para cezası uygulanması yönünde yaptırım uygulanmıştır. İdari para cezası yaptırımını çoğunlukla Ankara Grup Başkanlığı tarafından yürütülen teftişlerde uygulanmıştır.

Tablo 3-8. Grup Başkanlıkları Bazında Uygulanan İdari Para Cezası Miktarları

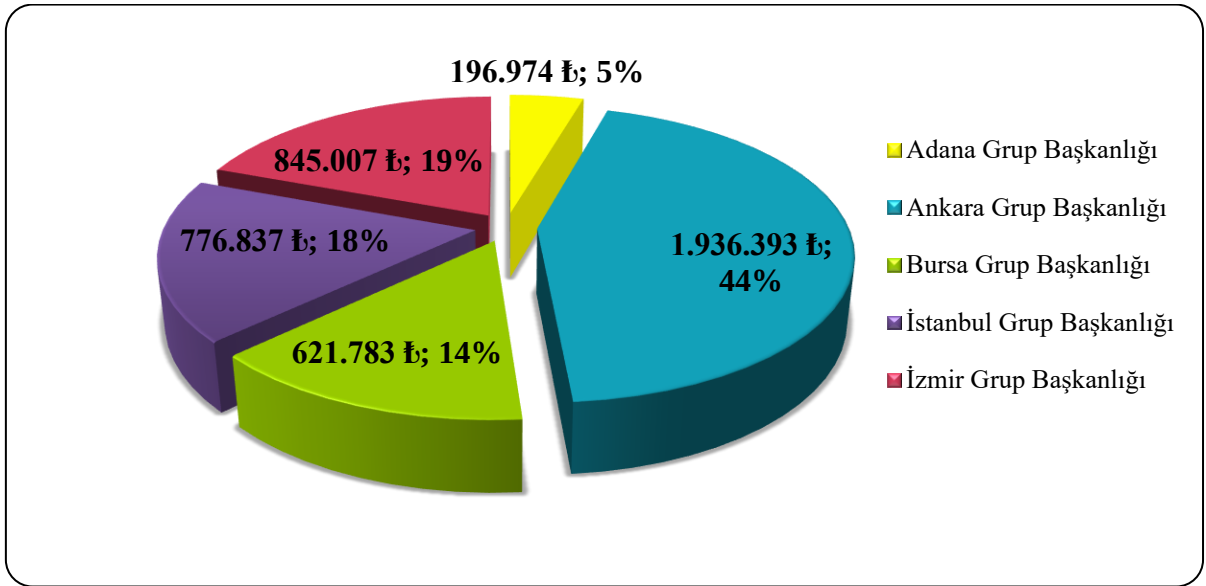
Grup Başkanlığı	Teftiş Sayısı	İdari Para Cezası Talep Edilen İşyeri Sayısı	Yüzde	İPC (TL)
Adana	75	16	%4,64	196.974 ₺
Ankara	354	169	%45,58	1.936.393 ₺
Bursa	139	45	%14,63	621.783 ₺
İstanbul	230	54	%18,28	776.837 ₺
İzmir	184	66	%19,89	845.007 ₺
TOPLAM	982	350	%35,64	4.376.994,00 ₺

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-23. Grup Başkanlıkları Bazında İdari Para Cezası Talep Edilen İşyeri Sayısı

Şekil 3-24. Grup Başkanlıkları Bazında Talep Edilen İdari Para Cezası Miktarı

Aşağıdaki grafiklerde 4857, 6735 ve 6331 sayılı Kanunlar ile 6331 sayılı Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklere aykırılıklara ilişkin uygulanan idari para ceza miktarları ve idari para cezası talep edilen mevzuata aykırılık sayıları verilmiştir. Yapılan denetimlerde 1.527 mevzuata aykırılık işverenler tarafından giderilmemiş olmakla beraber bu aykırılıklardan 1.280 tanesi için idari para cezası talep edilmiştir. Aradaki fark, noksan

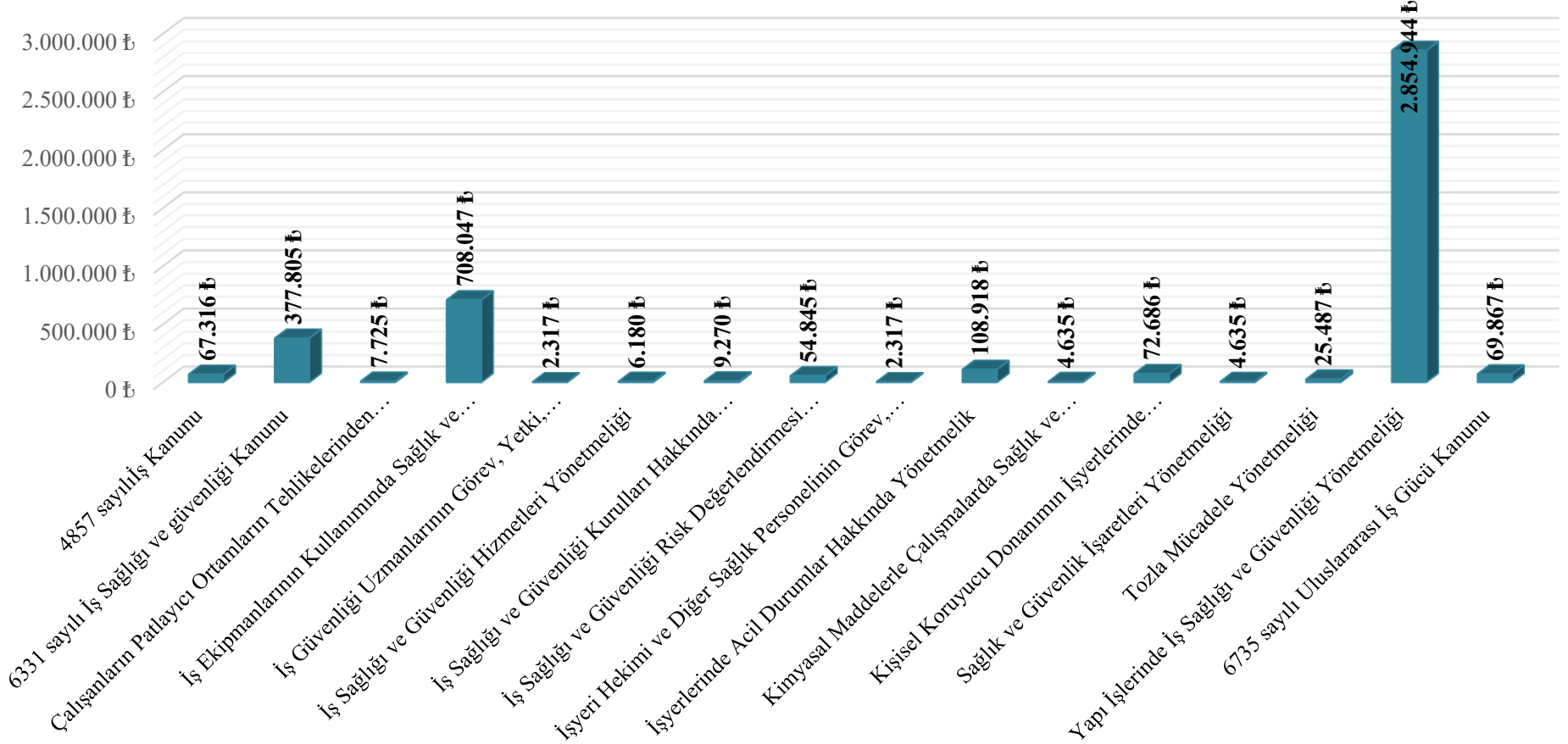

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

hususlardan bazıları için Kanunda tek cezanın öngörölmüş olmasından kaynaklanmaktadır. İdari para cezası beklenildiğı gibi en çok Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Yönetmeliğine ilişkin mevzuata aykırılıklar için talep edilmiştir. Bunu sırasıyla; İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğı, İş Sağlığı ve Güvenliğı Kanunu ve İşyerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik izlemektedir. Bu Yönetmeliklere ilişkin tespitler uyarınca toplamda 100.000,00 ₺ üzerinde idari para cezası uygulanması talep edilmiştir. Uygulanması talep edilen 4.376.994,00 ₺ idari para cezasının %65,23'ü Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Yönetmeliğı, %16,18'i İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliğı, %8,63'ü İş Sağlığı ve Güvenliğı Kanunu, %2,49'u da İşyerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik hükümlerine ilişkindir.

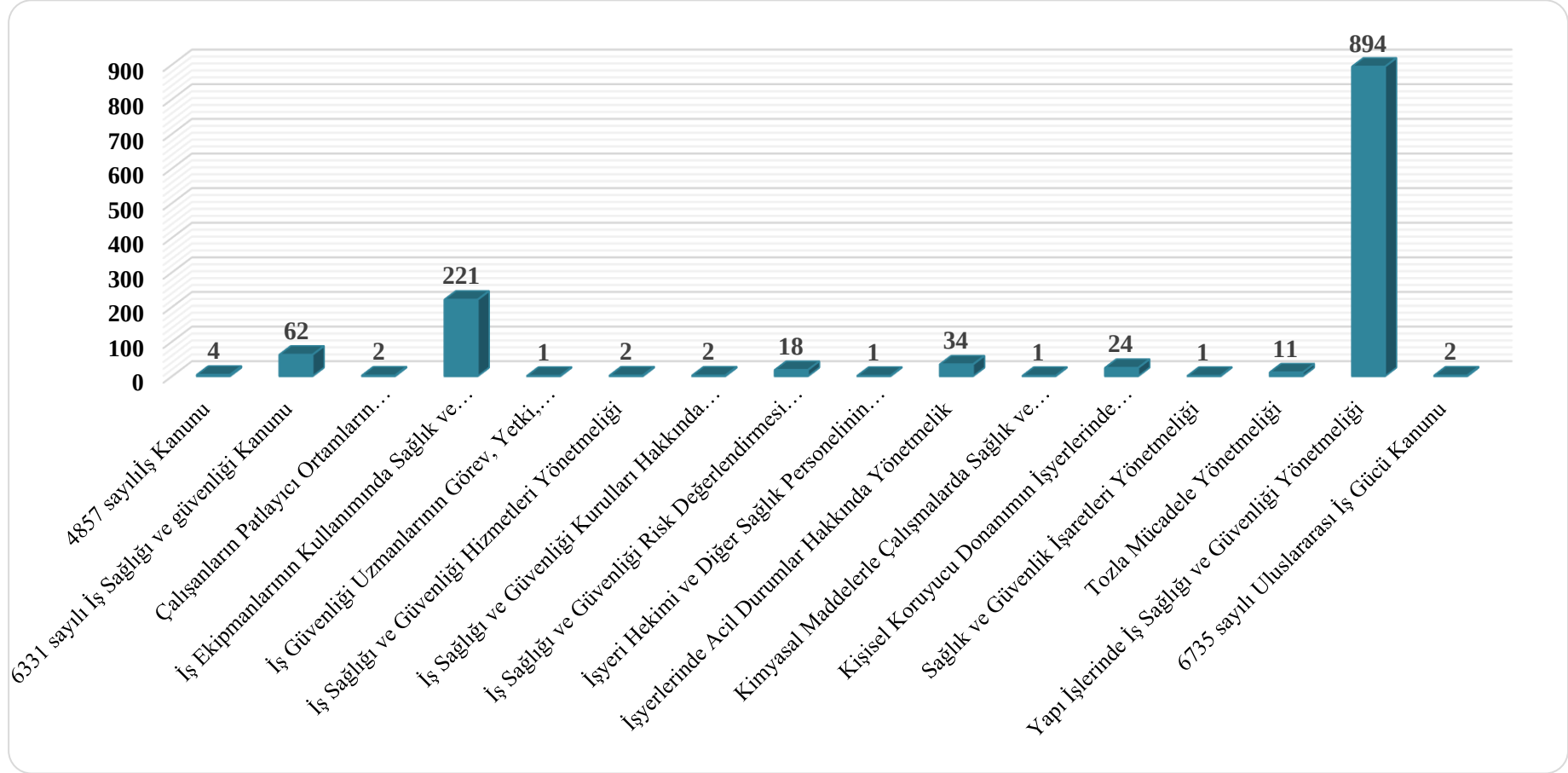
T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-29. Kanun ve Yönetmeliklere Göre Yazılan İdari Para Cezalarının Yüzdesel Dağılımı

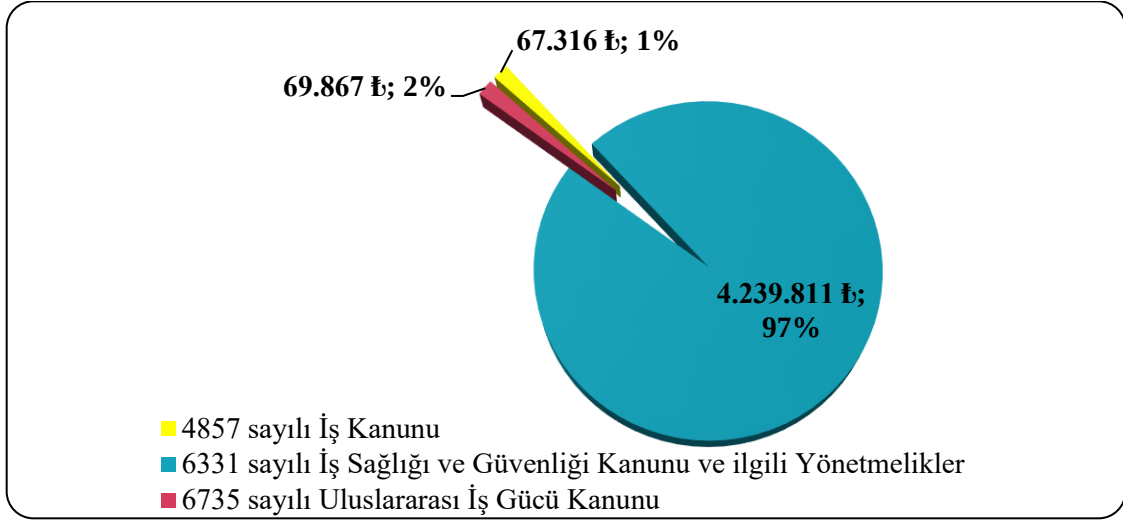
T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-25. Kanun ve Yönetmeliklere Göre İdari Para Cezası Talep Edilen Mevzuata Aykırılık Sayısı

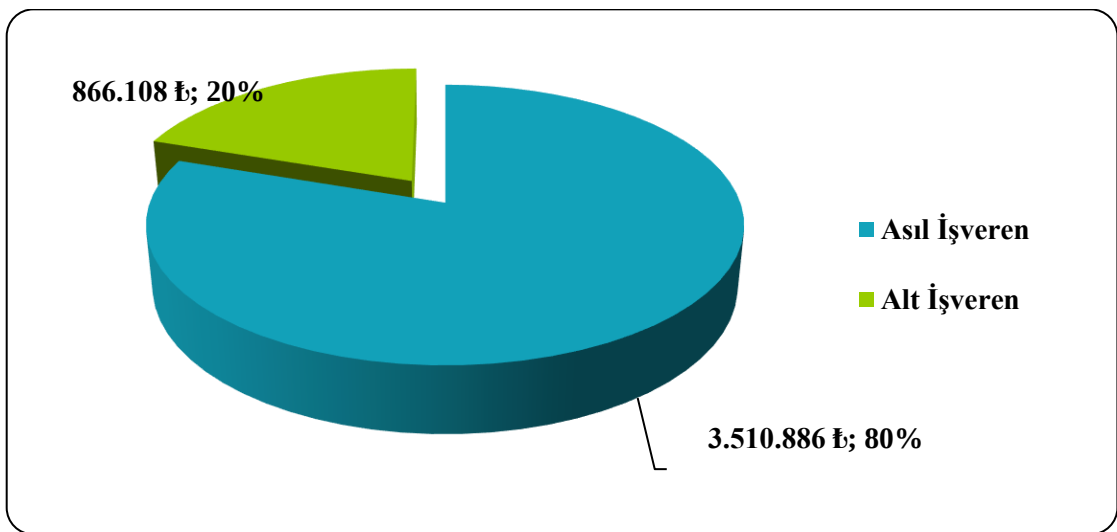
T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Şekil 3-26. İdari Para Cezasının Kanun Bazında Dağılımı

Uygulanması talep edilen 4.239.811,00 ₺ (%97) idari para cezası 6331 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan Yönetmeliklere ilişkindir.

İdari para cezalarının yaklaşık %20'sinin alt işverenler (866.108,00 ₺), %80'inin ise asıl işverenler (3.510.886,00 ₺) hakkında uygulanması talep edilmiştir. Bu durum, ortak alanlarda, sahada faaliyet gösteren tüm işverenleri ilgilendiren mevzuata aykırılıkların giderilmesinin asıl işverenden talep edilmesi sebebiyle ortaya çıkmaktadır.

Şekil 3-27. İdari Para Cezasının Asıl İşveren ve Alt İşveren Bazında Dağılımı

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

4. BÖLÜM: MEVZUATA AYKIRILIKLAR

Daha önce de bahsedildiği üzere teftişler sırasında tespit edilen noksanlıklar 35 başlık altında toplanmıştır. Aşağıdaki tablolarda her bir Grup Başkanlığınca yürütülen teftişlerde 1. ve 2. Aşama teftişlerde tespit edilen mevzuata aykırılık sayısı, 2. aşamada giderilen noksan husus sayısı ve iyileşme oranları verilmiştir. Tablolarda ilk teftişte tespit edilen noksan sayısı “A”, son teftişte tespit edilen noksan sayısı “B”, giderilen mevzuata aykırılık sayısı “C”, iyileşme oranı “D” ile gösterilmiştir.

Tablo 4-1. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları
(Ankara Grup Başkanlığı)

ANKARA GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Risk Değerlendirmesi	67	3	64	%91,43
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	19	2	19	%90,48
Çalışan temsilcisi	20	0	20	%100,00
İş Güvenliği Uzmanı	27	0	27	%100,00
İşyeri Hekimi	23	0	23	%100,00
Diğer Sağlık Personeli	27	2	27	%93,10
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	10	0	10	%100,00
Acil Durum Planı / Tatbikatı	44	0	43	%97,73
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	19	0	19	%100,00
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	62	0	62	%100,00
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb)	16	0	15	%93,75
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	92	14	89	%83,96
Geçitlerde güvenlik	37	0	37	%100,00
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	508	9	499	%96,52
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemer, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb)	192	24	174	%80,56
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	45	0	40	%88,89
Havalandırma	1	0	1	%100,00
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	25	0	25	%100,00
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	33	0	26	%78,79
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	256	60	185	%58,54
Güvenlik Ağları	58	4	49	%79,03

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

ANKARA GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	472	48	443	%85,19
Cephe Platformu	54	0	45	%83,33
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	37	12	32	%65,31
Seyyar İskeleler	190	25	164	%76,28
İnşaat Asansörleri	51	1	48	%92,31
Kaldırma Araçları	250	9	231	%89,19
Seyyar Merdivenler	165	24	112	%59,26
Kalıp Altı İskele	163	29	130	%67,71
Diğer İş Ekipmanları	89	19	83	%76,85
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	59	5	48	%75,00
Beton Döküm İşleri	5	4	4	%44,44
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	4	0	3	%75,00
Barınma Yerleri, Sosyal Tesisler	45	0	45	%100,00
Yüksekte çalışma (Diğer)	224	37	217	%83,14
TOPLAM	3.389	331	3.059	%82,23

Tablo 4-2. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları
(Bursa Grup Başkanlığı)

BURSA GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Risk Değerlendirmesi	33	0	32	%96,97
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	9	0	9	%100,00
Çalışan temsilcisi	17	0	16	%94,12
İş Güvenliği Uzmanı	27	0	23	%85,19
İşyeri Hekimi	25	0	21	%84,00
Diğer Sağlık Personeli	13	0	13	%100,00
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	6	0	6	%100,00
Acil Durum Planı / Tatbikatı	28	0	28	%100,00
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	5	0	4	%80,00
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	68	0	64	%94,12
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb)	24	0	8	%33,33
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	93	0	83	%89,25
Geçitlerde güvenlik	49	1	45	%90,00

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

BURSA GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	189	2	168	%87,96
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemeri, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb)	103	1	89	%85,58
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	10	0	8	%80,00
Havalandırma	4	0	4	%100,00
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	11	0	11	%100,00
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	30	1	27	%87,10
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	187	4	166	%86,91
Güvenlik Ağları	25	1	22	%84,62
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	218	6	180	%80,36
Cephe Platformu	7	0	7	%100,00
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	7	0	7	%100,00
Seyyar İskeleler	44	5	34	%69,39
İnşaat Asansörleri	0	0	0	-
Kaldırma Araçları	80	4	70	%83,33
Seyyar Merdivenler	45	2	42	%89,36
Kalıp Altı İskele	10	0	10	%100,00
Diğer İş Ekipmanları	29	0	26	%89,66
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	18	0	17	%94,44
Beton Döküm İşleri	7	0	7	%100,00
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	15	0	15	%100,00
Barınma Yerleri, Sosyal Tesisler	26	1	19	%70,37
Yüksekte çalışma (Diğer)	60	1	58	%95,08
TOPLAM	1.522	29	1.339	%86,33

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Tablo 4-3. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları
(İzmir Grup Başkanlığı)

İZMİR GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Risk Değerlendirmesi	93	0	88	%94,62
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	28	0	28	%100,00
Çalışan temsilcisi	42	0	41	%97,62
İş Güvenliği Uzmanı	44	0	43	%97,73
İşyeri Hekimi	44	0	43	%97,73
Diğer Sağlık Personeli	30	1	29	%93,55
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	4	0	4	%100,00
Acil Durum Planı / Tatbikatı	82	5	78	%89,66
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	9	0	7	%77,78
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	56	0	54	%96,43
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb)	42	1	32	%74,42
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	39	0	32	%82,05
Geçitlerde güvenlik	17	0	14	%82,35
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	313	2	270	%85,71
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemer, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb)	64	1	59	%90,77
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	20	0	20	%100,00
Havalandırma	1	0	1	%100,00
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	21	0	17	%80,95
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	16	0	14	%87,50
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	78	3	62	%76,54
Güvenlik Ağları	5	0	4	%80,00
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	98	7	93	%88,57
Cephe Platformu	16	0	15	%93,75
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	8	0	8	%100,00
Seyyar İskeleler	65	0	51	%78,46
İnşaat Asansörleri	6	0	6	%100,00
Kaldırma Araçları	123	0	106	%86,18
Seyyar Merdivenler	74	0	59	%79,73
Kalıp Altı İskele	30	0	29	%96,67

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

İZMİR GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Diğer İş Ekipmanları	89	1	83	%92,22
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	16	1	15	%88,24
Beton Döküm İşleri	4	0	3	%75,00
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	4	0	2	%50,00
Barınma Yerleri, Sosyal Tesisler	33	0	29	%87,88
Yüksekte çalışma (Diğer)	99	2	72	%71,29
TOPLAM	1.713	24	1.511	%86,99

Tablo 4-4. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları
(Adana Grup Başkanlığı)

ADANA GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Risk Değerlendirmesi	157	5	152	%93,83
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	18	0	18	%100,00
Çalışan temsilcisi	15	0	15	%100,00
İş Güvenliği Uzmanı	18	0	18	%100,00
İşyeri Hekimi	14	0	14	%100,00
Diğer Sağlık Personeli	18	0	18	%100,00
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	0	0	0	-
Acil Durum Planı / Tatbikatı	31	0	31	%100,00
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	0	0	0	-
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	5	0	5	%100,00
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb)	0	0	0	-
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	62	6	59	%86,76
Geçitlerde güvenlik	42	0	42	%100,00
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	112	4	108	%93,10
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemeri, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb)	52	3	49	%89,09
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	5	1	4	%66,67
Havalandırma	0	0	0	-
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	13	0	13	%100,00
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	0	0	0	-

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

ADANA GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	146	9	137	%88,39
Güvenlik Ağları	33	0	33	%100,00
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	49	10	49	%83,05
Cephe Platformu	40	10	39	%78,00
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	130	10	120	%85,71
Seyyar İskeleler	35	3	33	%86,84
İnşaat Asansörleri	48	7	41	%74,55
Kaldırma Araçları	205	5	200	%95,24
Seyyar Merdivenler	14	0	14	%100,00
Kalıp Altı İskele	25	1	24	%92,31
Diğer İş Ekipmanları	22	0	22	%100,00
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	14	0	14	%100,00
Beton Döküm İşleri	0	0	0	-
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	0	0	0	-
Barınma Yerleri, Sosyal Tesisler	0		0	-
Yüksekte çalışma (Diğer)	33	0	33	%100,00
TOPLAM	1.356	74	1.305	%91,26

Tablo 4-5. Teftişlerde Tespit Edilen ve Giderilen Noksan Sayıları ile İyileşme Oranları
(İstanbul Grup Başkanlığı)

İSTANBUL GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Risk Değerlendirmesi	91	0	82	%90,11
İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu	29	1	26	%86,67
Çalışan temsilcisi	33	0	32	%96,97
İş Güvenliği Uzmanı	38	0	37	%97,37
İşyeri Hekimi	30	0	29	%96,67
Diğer Sağlık Personeli	19	0	18	%94,74
Parlama-Patlama (Barınma Yerleri Dahil)	4	0	4	%100,00
Acil Durum Planı / Tatbikatı	117	0	111	%94,87
Acil Çıkış Kapısı ve Yolları	18	0	18	%100,0
Yangın Algılama ve Yangınla Mücadele (Barınma Yerleri Dahil)	77	0	69	%89,61
Destek Elemanı (Yangın Ekibi, İlk Yardımcı vb.)	34	1	29	%82,86

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

İSTANBUL GRUP BAŞKANLIĞI				
Riskin adı	A	B	C	D (%)
Düşen cisimler (Yapı Alanlarına ve Giriş-Çıkışlarda Malzeme Düşmesine Karşın Önlemler)	77	1	67	%85,90
Geçitlerde güvenlik	42	0	42	%100,00
Enerji Dağıtım Tesisleri / Elektrikle Çalışma	383	1	345	%89,84
Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı (Emniyet Kemeri, Düşey-Yatay Yaşam Hatları vb.)	125	2	107	%84,25
Düzen Temizlik, İstif ve Depolama	20	0	17	%85,00
Havalandırma	5	0	4	%80,00
Trafik Yolları ve Tehlikeli Alanlar, Yükleme yeri, Rampalar	24	0	22	%91,67
Çalışma Yerlerinin, Barakaların ve Yolların Aydınlatılması	32	0	27	%84,38
Geçici Kenar Koruma Sistemleri	173	3	141	%80,11
Güvenlik Ağları	23	0	21	%91,30
Ön Yapımlı Bileşenlerden Oluşan Cephe İskelesi	305	6	254	%81,67
Cephe Platformu	9	2	9	%81,82
Asma İskele (Asılı Erişim Donanımları Şeklinde İskeleler Dahil)	1	0	1	%100,00
Seyyar İskeleler	58	0	45	%77,59
İnşaat Asansörleri	7	0	7	%100,00
Kaldırma Araçları	94	0	81	%86,17
Seyyar Merdivenler	47	1	41	%85,42
Kalıp Altı İskele	54	1	45	%81,82
Diğer İş Ekipmanları	93	1	82	%87,23
Kazı-Tünel-Kuyu Çalışmaları	12	0	9	%75,00
Beton Döküm İşleri	21	0	18	%85,71
Özel Riskler (Titreşim, Gürültü, Gaz, Toz, Buhar, Yetersiz Oksijen, Zehirli-Zararlı Madde)	10	0	7	%70,00
Barınma Yerleri Sosyal Tesisler	97	0	89	%91,75
Yüksekte çalışma (Diğer)	93	1	77	%81,91
TOPLAM	2.295	21	2.013	86,92%

Teftişlerde en çok tespit edilen mevzuata aykırılığın enerji dağıtım tesisleri ve elektrikle temas riskine ilişkin olduğu, bu aykırılığı sırasıyla ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskelesi, geçici kenar koruma sistemleri, kaldırma araçları, kişisel koruyucu donanım (emniyet kemeri, düşey-yatay yaşam hatları vb.) ve yüksekte çalışma ile ilgili diğer hususlarda yapılan mevzuata aykırılıklar takip etmektedir. Söz konusu hususlara ilişkin tespitler toplam aykırılıkların yaklaşık yarısını teşkil etmektedir.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Elektrikle temas riski ile ilgili olarak:

- Elektrik tesisatının işyerinin güç gereksinimleri için yeterli kapasite ve kalitede seçilmemesi,
- Yapı alanı içerisindeki ana ve tali elektrik panolarında kaçak akım rölesi kullanılmaması,
- Kullanılan elektrik panoları, tevzi tabloları ile kontrol tertibatı ve benzeri tesisatın kilitli dolap veya hücre içine konulmaması,
- Yapı alanında elektrik bağlantıları için uygun bağlantı elemanlarının kullanılmaması veya açık uçlu kablolarla bağlantı yapılması,
- Kullanılan sabit ve seyyar iletkenlerle teçhizatların fiziki ya da mekanik etkenlerden korunmaması,
- Eskiymiş veya yıpranmış kabloların kullanılması,
- Elektrik teçhizatı, iletim hatları ve elektrikli aletlerin üzerlerinde voltajlarının belirtilmemesi,
- Elektrikle çalışan iş ekipmanlarının gövde güvenlik topraklamalarının yapılmaması,
- Elektrik nakil hatlarının bulunduğu alanlarda yapılan çalışmalarda bariyerler veya ikaz levhalarıyla araçların ve tesislerin elektrik hattından uzak tutulmasının sağlanmaması

Ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskeleleri ile ilgili olarak:

- İskelenin, Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'ne göre ön yapımlı bileşenlerden oluşan cephe iskelelerinin TS EN 12810-1, TS EN 12810-2, TS EN 12811-1, TS EN 12811-2 ve TS EN 12811-3 standartlarına ve ilgili diğer ulusal standartlara uygun olmaması,
- İskelenin sağlamlık ve dayanıklılık hesaplarının yapılmaması,
- İskelenin kendiliğinden hareket etmeyecek, stabilitesi bozulmayacak ve çökmeyecek şekilde kurulmuş olmaması,
- İskelenin binaya uygun şekilde sabitlenmemesi,
- İskele sisteminde taşıyıcı sisteme ait düşey ve yatay elemanların eksiksiz olarak kullanılmaması ya da sistemin yeteri kadar çapraz elemanlarla takviye edilmemesi,
- İskelenin korozyona karşı dayanıklı olmaması,
- İskelede platformlarının hareket etmeyecek şekilde sabitlenmemesi,
- Platform elemanları ile iskele dikey elemanları arasında ve platform döşemelerinde çalışanların düşmesine sebep olabilecek boşlukların bulunması,

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

- İskelenin korkuluk sisteminde eksiklikler olması,
- İskelede platformlara güvenli ulaşımın sağlanması için merdiven sistemleri bulunmaması,
- İskelenin statik elektriğe karşı topraklanmaması

Geçici kenar koruma sistemleri temas riski ile ilgili olarak:

- Betonarme platform kenarlarında, kalıp sistemlerinde, asansör ve merdiven boşluklarında vb. süreksizlik arz eden boşluklarda geçici kenar koruma sistemlerinin bulunmaması,
- Mevcut korkuluk sisteminde eksiklikler olması,
- Korkuluk sisteminin yeterli dayanımda (düşmeyi engelleyici) olmaması,

Kaldırma araçları ile ilgili olarak:

- Kule vinç, mobil vinç, yerden kumandalı vinç, asansör gibi yapı işyerlerinde kullanılan kaldırma araçlarının periyodik kontrollerinin yapılmaması,
- Kaldırma ekipmanlarının doğru kurulduğu ve güvenli çalıştığına dair belgelerin düzenlenmemesi,
- Kova, sepet vb. elemanlarla taşınan malzemelerin düşmemesi için önlem alınmaması,
- Kaldırma araçlarının hareketli aksamalarının koruyucularla kapatılmaması,
- Ekipmanın kurulduğu yere güvenli bir şekilde sabitlenmemesi,
- Ekipmanı kullanan kişinin operatör belgesinin olmaması

Kişisel koruyucu donanım temini ve kullanımı ile ilgili olarak:

- Çalışanlara yapılan işlere özel kişisel koruyucu donanımların verilmemesi,
- Kişisel koruyucu donanımların kullanımının sağlanmaması,
- Çalışanlara verilen kişisel koruyucu donanımların CE işaretinin olmaması ya da standartlara uygun olmaması,
- Düşme riskine karşı yatay yaşam hattı ve ankraj noktalarının tesis edilmemesi

Yüksekten düşme riski (diğer) ile ilgili olarak:

- Yüksekte çalışmalarda uygun araç ve ekipmanlarla ulaşımın sağlanması,
- Yüksekten düşme riskine karşı alınan toplu koruma önlemlerinin yeterli olmaması,
- Yüksekte çalışma konusunda özel eğitimlerin verilmemesi,
- Çalışmaların ehil kişilerin gözetiminde sürdürülmemesi, gibi noksan hususlar öne çıkmaktadır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Bununla birlikte, sahada karşılaşılan önemli eksikliklerden biri de seyyar iskelelere ilişkindir. Seyyar iskelelerin ana ve/veya ara korkuluklarının olmaması ya da eksik kısımlar bulunması, fren tertibatının eksikliği, çalışma platformuna ulaşım için merdiven sisteminin bulunmaması, platformlarında düşmeye neden olabilecek boşlukların bulunması, korozyona karşı uygun malzeme kullanılmaması, iskele sisteminde çatlak, kırık, yıpranmış ve korozyona uğramış özellikteki iskele ve bağlantı elemanlarının kullanılması bu ekipmanlara ilişkin tespit edilen başlıca noksanlıkları oluşturmaktadır.

Yapı işyerlerinde gerçekleştirilen faaliyetler esnasında; insan ve yük taşınmasına yönelik kaldırma araçları ve asansörler, çalışanların ve malzemelerin yüksekten düşmesini önlemeye yönelik geçici kenar koruma sistemleri, güvenlik ağları, yapılan işin niteliğine bağlı olarak iskeleler ve cephe platformları, çalışanların bir yere doğru erişimini sağlamak amacıyla merdiven ve diğer araçlar, kalıp altında destek amaçlı kullanılan iskele destek elemanları gibi birçok ekipman kullanılmaktadır. Bu ekipmanların çalışanların sağlık ve güvenliğini tehlikeye atmayacak şekilde tesis edilmesi ve çalışan tarafından da talimatlara uygun olarak kullanılması oldukça önemlidir.

Söz konusu ekipmanların düzenli olarak bakım ve kontrollerinin yapılmaması, hareketli aksamalarının koruyucularla kapatılmaması teftişlerde karşılaşılan mevzuata aykırılıklar arasında yer almaktadır. Denetimlerde; periyodik kontrol raporları ile ilgili olarak hazırlanan rapor bölümlerinin, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği'nin Ek-III 1.7'nci maddesine uygun olmadığı veya hazırlanan raporda iş ekipmanında iş sağlığı ve güvenliği yönünden uygun bulunmayan hususların tespit edilmesi ve bu hususlar giderilmeden iş ekipmanının kullanılması uygun olmadığının belirtilmesine karşılık, söz konusu eksikliklerin giderilmesinden sonra ekipmanın tekrar kontrol edilerek ikinci bir belge düzenlenmediği tespit edilmiştir. Ayrıca pek çok raporda yürürlükte olmayan mevzuatlara atıflarda bulunulduğu görülmüştür. İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği'nde periyodik kontrol sonucunda düzenlenecek belgelerin nasıl olması gerektiğini gösteren herhangi bir belge örneğine yer verilmemiş olmasının, hazırlanan raporların farklı şekillerde düzenlenmesine sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır.

2012 yılında mevzuatımızda yerini alarak yürürlüğe giren 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun en büyük amaçlarından birisi de işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin ve organizasyonunun kurulmasının sağlanmasıdır. Yapı işyerlerinde iş kazalarının meydana gelmesinde en büyük etkenlerden birisi, işyerlerindeki iş sağlığı ve güvenliği yönetim ve organizasyonunun oluşturulmaması yahut yeterliliğinin/işlevselliğinin tam olarak sağlanamamasıdır.

Teftişlerde, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun iş sağlığı ve güvenliği organizasyonuna ilişkin, "İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri" başlıklı 6-1/a maddesinde yer

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

alan “İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve on ve daha fazla çalışanı olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde diğer sağlık personeli istihdam edilmemesi” hükmüne ilişkin tespit edilen aykırılıkların fazla oluşu dikkat çekicidir.

İş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin görevlendirilmeleri ya da görev süreleri ile ilgili olarak tespit edilen noksanlıkların genellikle teftiş sürecince asıl işverenler tarafından giderildiği tespit edilmiştir. Bu durum olumlu bulunmakla birlikte, çoğu işverenin işyerinde teftiş yapıldığı kadar söz konusu yükümlülükleri yerine getirmede gereken hassasiyeti göstermediği düşünülmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği organizasyonu ve yönetimine ilişkin tespitlerin daha çok kurumsallaşmamış firmalara ait işyerlerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumu bertaraf etmeye yönelik olarak, inşaat sektöründe faaliyet gösteren işçi ve işveren sivil toplum kuruluşlarının bünyesinde bulunan üyelere 6331 sayılı Kanun düzenlemeleri başta olmak üzere, cezai, hukuki ve idari sorumluluklarını hatırlatıcı/açıklayıcı faaliyetlerde bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Risk değerlendirmesi, işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlendiği, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirildiği ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırıldığı, aslında işyerinin kendi kontrol mekanizmasını oluşturabileceği dinamik bir belgedir. Teftişlerde, 6331 sayılı Kanun’un 4 üncü maddesi uyarınca hazırlanması gereken risk değerlendirmesi ile ilgili çok sayıda mevzuata aykırılık tespit edilmiştir. Risk değerlendirmesi kapsamında yapılan çalışmaların, genellikle farklı işyerleri için daha önceden hazırlanmış çalışmaların kopyalanması şeklinde kâğıt üstünde olduğu ve iş sağlığı ve güvenliği alanında etkin olarak kullanılmadığı, risk değerlendirme raporlarının sahada formaliteden öteye gidemediği tespit edilmiştir. Risk değerlendirmelerinin işyerine özgü hazırlanmaması veya işyerilerindeki mevcut tüm riskleri kapsayacak nitelikte olmaması, dokümantasyon konusunda eksiklikler bulunması, ayrıca gerekli olduğu halde risk değerlendirmelerinin güncellenmemesi ve gerektiğinde yenileme aşamalarının izlenerek işyerinin bütününe kapsayacak şekilde hazırlanmaması şeklinde mevzuata aykırılıklar tespit edilmiştir. Bu eksikliklerin başlıca sebebinin; işverenler ile iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri tarafından işyerlerinde yapılacak risk değerlendirmelerinin öneminin tam olarak anlaşılamaması olduğu değerlendirilmektedir.

Öte yandan, yapılan teftişlerde iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurma yükümlülüğüne aykırı hareket edildiği, kurul kurulmuş olsa bile toplanma usullerine riayet edilmediği, çalışan temsilcisinin görevlendirilmediği ya da yeterli sayıda görevlendirilmediği yönünde tespitler yapılmıştır. İş sağlığı ve güvenliği kurulları işyerlerinde iç denetim mekanizması oluşturabilecek şekilde işlevsel olarak toplandığında söz konusu kurul çalışmalarının

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

işyerlerinde yaşanabilecek iş kazası veya meslek hastalıklarının önlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Bazı işyerlerinde çalışanların, görüşü alınmadan çalışan temsilcisi olarak görevlendirildiği anlaşılmıştır. Yapılan teftişlerde görevlendirilen çalışan temsilcilerinin ilerleyen zamanlarda işten çıktığı ve yerine yeni çalışan temsilcilerinin görevlendirilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışanların da çalışan temsilcilerine ve çalışan temsilciliği kavramına bakış açıları ve bu konuyla ilgili olarak yeterince bilgilendirilmemiş olmaları da çalışan temsilciliği kavramının iş sağlığı ve güvenliği kültüründe olması gereken yere ulaşamamasında büyük bir etkidir.

6331 sayılı Kanun'un "Acil Durum Planları, Yangınla Mücadele ve İlk Yardım" başlıklı 11'inci maddesine aykırılıklar daha çok ilk yardım konusunda eğitim almış yeterli sayıda çalışan bulunmaması, hazırlanmış olan acil durum planlarının işyerine özgü yapılmaması ve acil durumlara karşı gereken tedbirlerin alınmaması hususundadır. Yapılan teftişlerde ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında genellikle acil durum planlarının revize edilmemiş olması ve acil durum tatbikatının yapılmaması hususları ile karşılaşılmıştır. Düzenlenen belgelere göre eğitim aldığı ve/veya bilgilendirildiği görülen çalışanların bazılarının acil durumlarda ne yapılması gerektiği konusunda gerekli bilgiye sahip olmadığı, işyerlerinin olası acil bir durumda işyerlerinin yaşanacak tehlikelere karşı hazırlıklı olmadıkları belirlenmiştir. Söz konusu eksiklikler, özellikle çalışanların toplu olarak bulunduğu barınma yerlerinde meydana gelebilecek acil durumlarda, yaşanan olayların vahametini daha da artıracak niteliktedir. Büyük ölçekli inşaat projelerinde genel olarak yangın, iş kazası vb. acil durumlara yönelik yapılan hazırlıkların ve alınan önleyici tedbirlerin daha etkili olduğu gözlemlenmiştir. Küçük ve orta ölçekteki yapı işyerlerinde meydana gelebilecek olumsuz tabloların önlenmesi için işyerlerinde alınabilecek tedbirlerin önemi konusunda teftiş esnasında ve bilinçlendirme faaliyetlerinde bu konunun özellikle vurgulanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

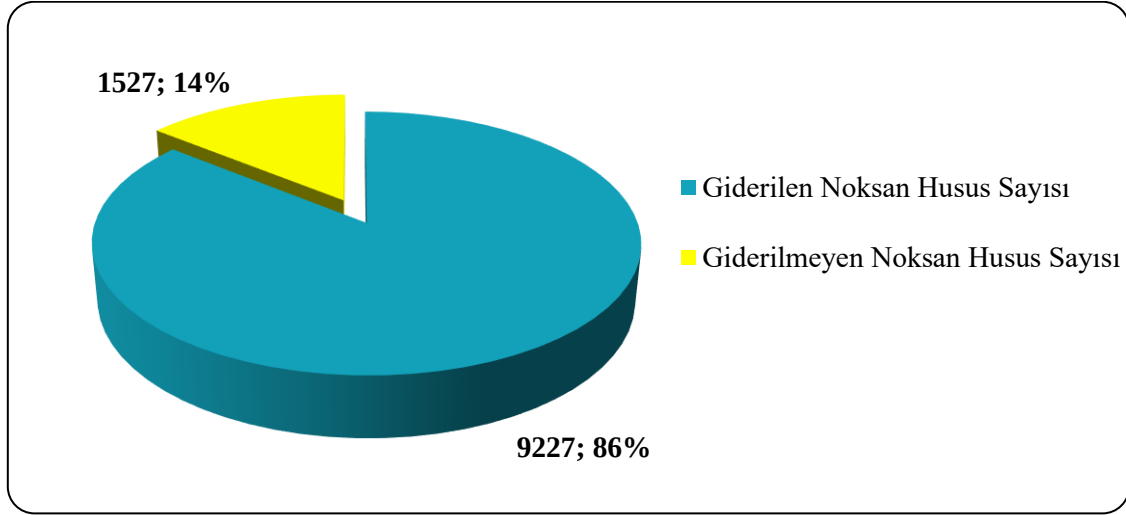
T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

5. BÖLÜM: SONUÇ

1. Giderilmeyen Mevzuat İhlalleri ve Yapılan İdari İşlemler

1.1. Giderilmeyen Mevzuat İhlalleri

“2018 Yılı Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi” kapsamında 982 işyerinde yapılan denetimlerde asıl işveren ve alt işveren dahil olmak üzere toplam 10.754 mevzuata aykırılık tespit edilmiş, teftişlerin sonucunda bu aykırılıklardan 9.227’ si işverenler tarafından giderilmiş, 1.527 adet mevzuata ihlalinin devam ettiği belirlenmiştir.

Şekil 5-1. Teftişlerde Giderilen ve Giderilmeyen Mevzuata Aykırılık Sayısı

1.2. Uygulanması İstenilen İdari Para Cezaları

Programlı teftişlerde 350 işyerinde toplam 4.376.994,00 ₺ idari para cezasının uygulanması talep edilmiş olup yaklaşık olarak her 3 işyerinden birisi için idari para cezası uygulanması yönünde yaptırım uygulanmıştır.

1.3. Suç Duyurusu ve İhbarlar

2018 yılı Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi kapsamında; iş müfettişleri tarafından işyerinde durdurulan işlerde izinsiz çalışma yaptıran işveren veya işveren vekilleri hakkında suç duyurusunda bulunulması talep edilmiş, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca da durdurma kararının uygulanması sürecinde kararın uygulanmaması veya İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak süresi ve usulüne uygun olarak uygulanmadığının tespiti halinde, ilgili mülki idare amirlerine ve/veya İçişleri Bakanlığına bildirimlerde bulunulmuştur.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

2. Teftiş Sonuçları İle İlgili Genel Değerlendirme

Teftiş programına alınan yaklaşık her üç işyerinin birinde idari para cezası uygulaması talep edilmiş, denetimi yapılan işyerlerinin %8,6'sında işin durdurulması yönünde kanaat belirtilmiş, teftişe ara verilen işyerlerinde tespit edilen mevzuata aykırılıklarda %85,8'lik iyileşme sağlanmıştır.

İşyerlerinde işin durdurulması kararının alınması nedenleri arasında genellikle yüksekte çalışma, elektrik, betonarme kalıp işleri, yaşam hatları, kişisel koruyucu donanımlar (emniyet kemeri), çatı işleri, el merdivenleri, iskeleler ve iskelelerde genel tedbirler ve düşen cisimler ile ilgili noksan hususlar yer almaktadır.

Teftişlerin çoğunda ara verme uygulamasına gidilmiş ve ara verilen işyerlerinde büyük oranda iyileşme sağlanmıştır. Teftiş sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; ara verme uygulaması, ilk teftişte tespit edilen noksanlıkların daha sonraki süreçte işverenlerce ortadan kaldırılıp kaldırılmadığının takibine ve işyerinde 6331 sayılı Kanun'a uygun iş sağlığı ve güvenliği yapısının oluşmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca, işverenlerin söz konusu uygulamaya olumlu tepki vererek işyerinde iş sağlığı ve güvenliği koşullarını iyileştirme yönünde başarılı adımlar atmasıyla teftişin etkinliği de paralel olarak artmaktadır.

Teftişlerde işin durdurulması yönünde alınan heyet kararlarının halen ilgili yönetmelikte belirtilen sürelerde ve usullerle uygulanmıyor oluşu durdurma iş ve işlemlerinin ve teftişin etkinliğini azaltmaktadır. İnşaat işyerlerindeki dinamik yapı da dikkate alındığında, çalışanların hayatı için tehlike arz eden durumların ivedilikle ortadan kaldırılması elzemdir. 2018 yılında bu konuda belirlenen eksiklik ve aksaklıkların önceki yıllara göre daha az olduğu görülmüştür. İşin durdurulması işlemlerinin yönetmelik hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmesi hususunda hassasiyetin artırılması amacıyla inşa faaliyetlerinin yoğun olduğu büyük illerde 2018 yılı Ocak-Mart döneminde mülki idare amirleri ile yapılan görüşmeler ve toplantıların bu konuda fayda sağladığı değerlendirilmektedir.

3. Sektör/Alan Temsilcilerinin Önerileri

3.1. İş Teftişi ile İlgili Önerileri

2018 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında sektörde çalışan iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri, ortak sağlık ve güvenlik birimleri, meslek odaları, dernekler, belediyeler, mülki idare amirleri ve ilgili diğer taraflarla yapılan rehberlik faaliyetleri sürecinde pek çok görüş ve öneri alınmıştır. Öneri ve taleplerden bazıları şu şekildedir:

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

- Yapılan teftişlerde alan temsilcileri tarafından özellikle son yıllarda küçük ölçekli inşaatlarda kayıt dışı çalışan sayısının arttığı, yabancı uyruklu kişilerin kayıt dışı istihdamında büyük artış yaşandığı, buna ivedilikle çözüm getirilmesinin zaruri olduğu dile getirilmiştir. **Bunun için de kurum kapasitesinin güçlendirilmesi, yani müfettiş sayısının artırılması gerektiği beyan edilmiştir.**
- Kayıt dışı çalışmanın azaltılması ve denetim görmeyen işyerleri ile haksız rekabetin önlenmesi için denetimlerin daha çok sayıda yapı işyerini kapsayacak şekilde artırılması gerektiği belirtilmiştir.
- İdari para cezası yaptırımının sadece işverenler hakkında değil çalışanlar hakkında da uygulanabilmesi için mevzuatta değişiklik yapılması önerilmiştir.
- Çalışanlara yüksekte çalışma eğitiminin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerinde verilebileceği belirtilmiş, işyerlerinde bu eğitimi almamış kişilerin çalıştırılmaması yönünde düzenleme yapılması talep edilmiştir.
- İş güvenliği uzmanı ve işyeri hekiminin kısmi süreli çalıştığı bazı küçük ölçekli inşaat işyerlerinde, görevlendirilen profesyonellerin aylık çalışma süresi oldukça az olduğundan çalışanlara bu eğitimlerin verilemediği, bu durumun gözetilerek iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin yönetmelikte dört saat ve katları şeklinde verilebileceği şeklindeki düzenlemenin yeniden ele alınarak değiştirilmesinin faydalı olacağı belirtilmiştir.
- Çalışan sirkülasyonunun fazla olduğu inşaat işyerlerinde mesleki yeterlilik, mesleki eğitim gibi belgelerin çalışanlara aldırılmasında zorluk çekildiği, bu belgelerin alınma süreçlerinin kolaylaştırılması ve hızlandırılması gerekliliğine vurgu yapılmıştır.
- Kısa süreli (günübirlik ya da bir tam gün mesaiyi doldurmayan çalışmalar) çalışacaklar için sağlık raporu alınması, bu kişilere iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri verilmesi gibi yükümlülüklerin çoğu zaman işverenler tarafından yerine getirilemediği, bu gibi kısa süreli çalışmalar için mevzuatta özel düzenlemeler yapılması gerektiği ifade edilmiştir.
- Yönetmeliklerde yeterli, uygun gibi net olmayan muğlak ifadelerin yerine uygulanabilir ve anlaşılması kolay düzenlemelerle alınması gerekli tedbirlere açıklık getirilmesi, sahada alınacak önlemlere yönelik olarak rehberler yayınlanması talep edilmiştir.
- Bazı yönetmeliklerde Türk Standartlarına atıfta bulunulduğu ancak bu standartların ücret karşılığı temin edilebildiği, mevzuatla uygulanması/uyumluluğu zorunluluk haline getirilmiş bu standartların ücretli olmaması gerektiği dile getirilmiştir.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

3.2. Sektör/Alana İlişkin Sorunlara Yönelik Önerileri

2018 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında yapı sektöründeki teftiş faaliyetlerine ilişkin toplantılarda ve programlı teftiş sürecinde taraflardan sektöre yönelik gelen öneri ve taleplerden bazıları şu şekildedir:

- Belediyelerde, inşaatlarda iş sağlığı ve güvenliği açısından denetim mekanizması oluşturmasının fayda sağlayacağı belirtilmiştir.
- Cephe iskelelerinin kullanımı öncesinde kontrolü ve denetimi konusunda yapı denetim firmalarına görev, yetki ve sorumluluk verilebileceği belirtilmiştir.
- Müteahhit olabilme koşullarının zorlaştırılması, müteahhitlik yapabilme kriterleri arasına, iş sağlığı ve güvenliği konularında temel eğitim ile iş kazalarında idari ve adli süreç hakkında bilgi/eğitim alma zorunluluğunun getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
- Sektör aktörlerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi için ulusal görsel medya tarafından yayınların artırılması talep edilmiştir.
- İş güvenliği uzmanlarının işyerlerinde rastgele görevlendirilmesinin, yani işverenin istediği uzmanla çalışmamasının daha uygun olacağı, iş güvenliği uzmanlarının eğitim ve sınav süreçlerinin daha nitelikli ve uzun olması gerektiği, iş güvenliği uzmanlarının ve işyeri hekimlerinin yaptırım gücünün olabilmesi için ücretlerini işverenden almamaları gerektiği, işin durdurulması yönünde gerektiğinde karar alabilme yetkisinin verilmesi gerektiği hususları belirtmiştir.
- Temel iş sağlığı ve güvenliğinin ilköğretim aşamasında eğitim müfredatına alınması, özellikle mühendislik ve mimarlık fakültelerinde bu eğitimin zorunlu ders olarak verilmesi önerilmiştir.
- Özellikle yapı iskeleleri ve kenar korkulukları gibi ekipman kullanımında, standartlara uygun ürün üreticilerine ve bu ürünleri kullananlara devlet desteği, teşvik uygulamaları getirilmesi talep edilmiştir.
- Kamu ihalelerinde iş sağlığı ve güvenliği için ayrı ödenek ayrılmaması veya ayrılan ödeneğin düşük olması nedeniyle işverenlerin ihaleli işlerde yapım aşamasında kar elde edebilmek için öncelikle iş sağlığı ve güvenliğini göz ardı ettiği, buna bağlı olarak sahada alınan önlemlerin yetersiz olduğu söylenmiştir.
- Ergonomik riskler teşkil ettiği için sektörde yoğun olarak kullanılan 50 kilogramlık çimento torbalarının üretiminin yerine, ilgili kurum ve kuruluşlarla görüşülerek bu torbaların en fazla 25 kilogram olacak şekilde üretilmesinin sağlanması önerilmiştir.

3.3. İş Müfettişlerinin Değerlendirme ve Görüşleri

İnşaat sektörü, iş kazalarının sayısı ve sonuçları bakımından diğer sektörlerle kıyasla oldukça tehlikeli bir sektör olarak dikkat çekmektedir. Yapı işlerinin kısa süreli ve dinamik bir yapıya sahip olması, çalışma koşullarının bir işyerinden diğerine geniş bir aralıkta değişiklik göstermesi, iş çeşitliliği ve her bir işin kendine özgü riskler içermesi, sahada

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

birden fazla işveren ve/veya alt işveren bulunması, işçi sirkülasyonunun fazla olması gibi pek çok nedenle inşaat sektörü çalışanları iş sağlığı ve güvenliği açısından önemli sorunlarla karşı karşıyadır.

İşyerlerinde yapılan teftişlerde; ilk dikkati çeken husus işverenlerin en yüksek karla mümkün olan en kısa sürede inşaatı tamamlamaya çalışması, genellikle iş sağlığı ve güvenliğinin öncelikleri olmaması, kimi işyerlerinde teftiş yapıldığı herhangi bir önlem alınmaksızın çalışmalara devam edilmesidir. Teftişlere ara verildiği durumlarda genel olarak tespit edilen mevzuata aykırılıkların verilen süre içerisinde yapılması sağlansa bile, teftişin sonlandırılmasına müteakip işverenlerce bu önlemlerin sürekliliğinin sağlanmadığı görülmüştür. Oysaki iş müfettişlerinin çalışma ortamına yönelik tespitleri mevcut mevzuat çerçevesinde ve teftiş süresince belirli bir döneme ait yapılan gözlemler ve incelemelerle sınırlıdır. Yapı işlerinde işyeri çalışma ortamı sürekli değişmektedir. İşyerinde mevcut ve ortaya çıkması muhtemel riskleri belirleyecek, bunlara karşı uygun koruma tedbirlerini planlayacak ve hayata geçirecek olan işverenlerdir. Teftişlerde işyerinde mevzuata aykırılık bulunmadığının tespit edilmiş olması, o işyerinde teftişlerden sonra hatta teftiş sürecinde dahi kaza olmayacağı anlamına gelmemektedir. Yapı işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinde istikrar için esas olan işverenler tarafından işlerliği olan iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi kurulması, iş sağlığı ve güvenliği alanında belirli politika ve hedefler doğrultusunda belirlenecek tehlike ve risklerin en hızlı şekilde etkili önlemlerle ortadan kaldırılması ve bu sistemin etkinliğinin sağlanmasıdır.

Yapı işyerlerinde çalışanlarda ve yapım işlerini üstlenen müteahhitlerde iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşmaması sektörün iş sağlığı ve güvenliği bakımından en önemli sorunlarından birisidir. İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda hazırlanan evraklar, risk değerlendirmeleri, yapılan eğitim faaliyetleri ve diğer bir takım faaliyetler genellikle şantiyelerde yürütülen çalışmalara yansıtılamamakta, alınması gereken tedbirler daha ziyade evrak üzerinde kalmaktadır. Çalışanların eş zamanlı birden fazla işyerinde çalışması ve çoğunun iş sağlığı ve güvenliği eğitimi ile mesleki eğitimi almaması meydana gelen kazaların etkenlerindendir. Pek çok yapı müteahhiti iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bütün sorumluluğun işyerinde görevli şantiye şefi, iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimine yüklenmiş olduğunu düşünmektedir. Özellikle küçük ölçekli inşaatlarda müteahhitlerin eğitim seviyesinin düşüklüğü yapı işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği bilincinin ve organizasyonun gelişimini engellemektedir. Yapı müteahhitlerine, yapı işlerine özel temel iş sağlığı ve güvenliği ile iş kazası durumunda hukuki ve cezai sorumluluklar, idari ve adli süreç hakkında eğitim alma şartı getirilmelidir. Bu anlamda yapılacak düzenlemelerin, iş kazalarının engellenmesine, iş sağlığı ve güvenliği bilincinin gelişimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

İşyerlerinde etkili ve kalıcı önlemlerin alınabilmesi için kullanılan ekipmanların ve koruyucu donanımların ulusal ve uluslararası standartlara uygunluğu, iş ekipmanlarının

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

yüksek teknolojiye sahip olması oldukça önemlidir. Standartlara uygun ürün kullanımı iş kazalarının azaltılmasına, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği seviyesinin iyileştirilmesine büyük katkı sağlayacaktır. Bazı işyerlerinde işverenlerin bu konuya yaklaşımı olumlu olduğu halde, standartlara uygun ekipman ve koruyucu donanım (cephe iskelesi, güvenlik ağları, seyyar merdiven, kişisel koruyucu donanımlar vs.) temininde zorluklar yaşandığı, bilhassa standartlara uygun geçici kenar koruma sistemi, kalıp altı iskele gibi ürünlerin piyasada bulunmadığı, üreticinin yeterli sayıda olmadığı ve halihazırda standartlara uygun üretim yapabilen üreticilerin ülke genelinde yaygın bulunmayıp belirli illerde yoğunlaştığı anlaşılmış, bu hususlara ilişkin mevzuata aykırılıkların giderilmesinde işverenlerin zorlandığı görülmüştür.

Yapı işyerlerinde asıl işveren-alt işveren ilişkisi çoğu zaman muvazaalı olup 4857 sayılı İş Kanunu'na aykırı olmasına rağmen alt işverenler üstlendikleri işlerin bir kısmını başka alt işverenlere (kimi işyerlerinde 3. hatta 4. alt işverenler olduğu görülmektedir) vermektedir. Bu durum özellikle orta ve büyük ölçekli inşaatlarda yaygın uygulama haline gelmiştir. Teftişlerde belirgin olarak asıl işveren çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği koşullarının alt işveren çalışanlarına nazaran çok daha iyi şartlarda olduğu, alt işveren sayısı arttıkça işyerinde iş sağlığı ve güvenliği koşullarının iyileştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalarda koordinasyonun güçleştiği, bu durumun iş sağlığı ve güvenliğini olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak, alt işveren sayısının fazla olduğu yapı işyerlerinde meydana gelebilecek kaza sayısının da bu artışa paralel olarak artacağı aşikârdır.

Özellikle “Yap-İşlet-Devret Modeli” ile ihale edilen işlerde, maliyet ve kar/zarar unsurları göz önünde bulundurularak ana yüklenici firma tarafından işin bir an evvel tamamlanarak projenin işletmeye alınması amaçlanmakta, bununla birlikte aşırı iş/üretim zorlaması/yükü ortaya çıkmakta, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği koşulları olumsuz şekilde etkilenmektedir.

Çalışanlar için hayati risk barındıran işyerlerinde alınan durdurma kararlarının yerel yönetimlerce mutlak suretle süresi içerisinde uygulanması, uygulama sonrasında da çalışma yapılıp yapılmadığının denetlenmesi büyük önem arz etmektedir. İşverenlerin işin durdurulması kararının kaldırılması talepleri üzerine yapılan teftişlerde işyerlerinin bir kısmında mülki amirler tarafından durdurma kararlarının uygulanmadığı, kararın uygulandığı bazı işyerlerinde de fiilen çalışmaya devam edildiği görülmektedir. Bu durum, devletin otoritesini zayıflatmakta, tarafımızca yapılan teftişlerin işlerliğini ve işlevselliğini ortadan kaldırmaktadır.

Teftişlerde iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri kapsamında işyeri hekimlerinin genellikle aktif rol almadığı, saha çalışma koşullarını etkin biçimde gözlemleyip gerekli incelemelerde bulunmadığı ve özellikle meslek hastalığı riskleri konusunda önleyici yaklaşım sergilemedikleri gözlemlenmektedir. Çoğu işyerinde, işyeri hekimleri tarafından

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

sağlık yönünden verilen hizmetlerin önleyici olmaktan ziyade tedaviye yönelik olduğu değerlendirilmektedir. İşyeri hekimlerinin sağlık gözetimleri konusundaki hassasiyetlerini sahaya yönelik çalışmalara da yansıtmaları halinde işyerinde iş sağlığı ve güvenliği alanında daha güçlü bir yapı oluşacaktır.

3.3.1. Mevzuatla İlgili Öneriler

Teknolojinin çalışma hayatında yarattığı büyük dönüşümler, bir yönüyle toplumsal refahın iyileşmesini ve kar marjlarını yükseltmeyi hedeflerken, diğer yandan insan yaşamında ve çalışma ortamında yeni riskler ortaya çıkarmaktadır. Mevzuatın her yönüyle, gelişen teknolojiyle birlikte değişen çalışma koşullarına bağlı olarak karşı karşıya kalınan yeni riskleri de kapsayıcı olması gerekmektedir.

İlk defa 23.12.2003 tarihli ve 25325 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, 31 Aralık 2018 tarihli ve 30642 sayılı 4. mükerrer Resmî Gazete’de yayınlanan Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile son şeklini alan “Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği”, Avrupa Birliği’nin 24/6/1992 tarihli ve 92/57/EEC sayılı Konsey Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır. Direktifte “client” (müşteri-iş sahibi) ve “employer” (işveren) farklı tanımlanmış olmasına rağmen, mevcut Yönetmelikte bu iki tanım birleştirilerek “işveren” olarak anılmıştır. Halihazırda ülkemizde olduğu gibi daha önceleri Avrupa Birliği ülkelerinin mevzuat sisteminde iş sahibinin sorumluluğu bulunmazken, 2000 yılına doğru bu ülkeler kendi mevzuatlarını direktife uyumlaştırarak iş sahibi kavramına ulusal mevzuatlarına dahil etmişlerdir. Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği’nin dayanak maddelerinden biri olan Avrupa Birliği’nin 24/6/1992 tarihli ve 92/57/EEC sayılı Konsey Direktifinde müşteri-iş sahibine bir takım sorumluluk ve yükümlülükler (işverenler arasında koordinasyonun sağlanması için koordinatör görevlendirilmesi, sağlık ve güvenlik planının hazırlanması gibi) yüklenmiş, iş sahibinin, proje sorumlusunun ve işverenlerin sorumlulukları ayrı ayrı tanımlanmıştır. Yönetmeliğimizde ise iş sahibine ait olan yükümlülükler de işverene yani müteahhitlere yüklenerek direktifin asıl kurgusuna sadık kalınmamıştır. Türk hukuk sisteminde yapılacak mevzuat değişikliği ile ortaya çıkacak eserden faydalanacak iş sahibine de sorumluluk verilmesi gerekmektedir. Bu sayede iş sahibi işin verildiği/ihale edildiği aşamada üzerine düşecek sorumlulukları dikkate almak zorunda kalacak, yüklenici firmaları seçerken iş sağlığı ve güvenliği yapılanması ve bilinci olan işverenleri tercih etmek durumunda kalacak, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin hususlar sözleşme içeriğine de yansıyacak, ortaya çıkacak eserin fiyatını iş sağlığı ve güvenliği harcamalarını da dikkate alarak belirleyecek, daha işin en başında iş sağlığı ve güvenliği ön plana çıkarılması sağlanacaktır. Bununla birlikte, iş sahibi de aktörlerden birisi olarak işin devamı süresince iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunacak, alınan önlemlerin sürekliliğinin sağlanması için kontrol ve denetimler yapmak/yaptırmak zorunda kalacaktır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

Riski önlemenin temel mantığı riski kaynağında yok etmektir. “Riskleri kaynağında yok etmek” kavramını inşaat sektöründe yapılan faaliyetler için düşünürsek, bunun için en faydalı safhanın düşünce, tasarım ve detaylı mühendislik safhası olduğunu görürüz. Tasarımda güvenlik kavramı da (Prevention at Design) tüm dünyada giderek önem kazanan bir kavram haline gelmiştir ve hızla uygulamalarda yerini almaktadır. Avrupa Birliği ve diğer ülke mevzuatlarını incelediğimizde gerek hizmet satın alan yapı sahipleri gerekse tasarım profesyonelleri yapı uygulama aşaması başlamadan önce gerekli tedbirleri almaları hususunda yükümlülük altına alınmışlardır. Amerikan ve İngiliz mevzuatlarında tasarım profesyonelleri ile yapı sahiplerinin sorumlulukları ve uygulamada izleyecekleri yol/yöntemler detaylandırılmış ve standartlaştırılmıştır. Yine İngiltere’de proje aşamasında güvenliği sağlamayı amaçlayan teknik ve teorik mevzuat basitleştirilerek kılavuzlar ve broşürler şeklinde faydalanicıların bilgisine ve dikkatine sunulmaktadır. Ülkemiz mevzuatında ise yapı sahipleri için olduğu gibi tasarım profesyonelleri için de bir herhangi bir yükümlülük yer almamaktadır. Özellikle tasarım profesyonellerinin bunu nasıl sağlayacaklarını teknik olarak bilmeleri ve yüklenicileri bu doğrultuda bilgilendirmeleri ve yönlendirmeleri gerekmektedir. İnşaat projelerini bir bütün olarak düşündüğümüzde alınacak iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini de bir bütün olarak düşünmemiz yerinde olacaktır. Bu da mevzuatımızda tasarım profesyonellerinin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili sorumluluklarının belirlenmesi ve bunun teknik altyapısının hazırlanması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Tasarım aşamasında önleme ülkemizde sorunlu bir alan olan inşaat sektöründe büyük bir oranda iyileşme sağlayacak ve yapım işinin daha başından yani tasarım aşamasında iş sağlığı ve güvenliği kavramının yerleşmesini sağlayacaktır. Yapım işi başlangıcında ortaya çıkacak bu farkındalık, sorumlulukları hatırlatması, risklerin farkına varılması ve kazaların önüne geçilmesi açısından çok büyük bir öneme sahip olacaktır. Ülkemizde tasarım aşamasında önleme kavramı artık gündeme alınmalı ve yasal düzenlemeler ile uygulamalarda yerini almalıdır.

Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği’nin 8’nci maddesinin 2’nci bendinde “İşveren veya proje sorumlusu, yapı işine başlamadan önce projenin hazırlık aşamasında, sağlık ve güvenlik planını hazırlar veya hazırlanmasını sağlar.” hükmü yer almaktadır. Söz konusu yükümlülük 2003 yılından buyana yapı işyerleri için bir gereklilik olmasına rağmen, neredeyse işyerlerinin tamamına yakınında bu planların hazırlanmamış olduğu görülmektedir. Yönetmelikte de belirtildiği üzere bu plan; muhtemel risklerin değerlendirilip yapı işi süreci boyunca sağlık ve güvenlik ile ilgili alınacak tedbirlerin, organizasyon yapısının, çalışma yöntemlerinin ve bunlara ilişkin işlerin ne zaman ve kim tarafından yapılması gerektiğinin belirlendiği, aynı yapı sahasında faaliyet gösterecek farklı işverenler, alt işverenler, kendi nam ve hesabına çalışan kişiler ve farklı çalışma ekipleri arasında sağlık ve güvenliğe dair hususların koordinasyonunun sağlanması amacıyla hazırlanması gereken bir plandır. Daha da önemlisi direktifin de kurgusunda sistemin ana parçalarından olan sağlık ve güvenlik planının yapım faaliyetleri başlamadan önce proje hazırlık döneminde yapılması gerekmektedir. Mevzuatımızda planın içeriğinde yer alması gereken hususlara

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

değilmediğinden, işverenler bu planın nasıl hazırlanması gerektiği konusunda bilgiye sahip değildir. Yönetmelikte ya da yayınlanacak rehberlerle planın içermesi gereken ana başlıklar ve değerlendirilmesi gereken hususlar belirlenmeli, işverenlere yol gösterecek/rehberlik edecek, farklı yapı türleri için (bina, tünel, yol, baraj vs.) hazırlanmış sağlık ve güvenlik planı örnekleri yayınlanmalıdır. Bunun yanı sıra, farklı kurumları da ilgilendirdiğinden diğer mevzuatlarda yapılacak değişikliklerle yapım işinin başlayabilmesi (ruhsat alınabilmesi) için sağlık ve güvenlik planının bir ön şart haline getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Özellikle mega projelerde, pek çok yapım türünün (üst yapı, alt yapı, endüstriyel tesisler, tünel işleri vs.) bir arada yürütüldüğü ve çok farklı teknolojilerin kullanıldığı işyerlerinde, pek çok konuda ulusal standartlarımız olmadığından yabancı standartlardan faydalanılmaktadır. Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği'nde tünel çalışmaları, kazı çalışmaları, keson, batardo, palplanj işleri, yıkım işleri, kaldırma ekipmanlarının kullanımı, barınma koşulları vs. konulara ilişkin standartlara dayalı hükümler bulunmamakta, alınacak önlemler “yeterli”, “uygun” gibi ifadelerle tarif edilmektedir. Ulusal standarda ihtiyaç duyulan konular, meslek odaları, işçi-işveren örgütleri gibi kuruluşların da katkılarıyla belirlenmeli ve Türk Standartları Enstitüsü tarafından bu standartların hazırlığına öncelik vermelidir. Yapılacak çalışmalar neticesinde söz konusu standartlar mevzuatta doğrudan emredici hükümler halinde yer almalı ya da bu konulara ilişkin rehberler çıkarılmalıdır.

İş sağlığı ve güvenliği mevzuatımızda bahsi geçen, görev ve yetki karmaşasına yol açan durumlardan biri de “ehil” ve “yetkili” gibi kavramların tanımlarının yapılmamış olmasıdır. Bu kavramlar açıkça tanımlanarak aranan nitelikler belirlendiğinde, teftiş esnasında hangi kişilerin hangi konularda ehil ve yetkili oldukları konusunda oluşan tereddütlere son verecektir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 25'inci maddesinde işyerlerinde işin durdurulmasının hangi şartlarda ve ne şekilde yapılacağı ile ilgili hükümler düzenlenmiştir. Anılan madde hükmünde belirtilen hayati tehlike oluşturan hususların neler olduğu ve tespit edilen hususlardan hangilerinin acil müdahaleyi gerektirdiği konusunda müfettişler arasında oldukça farklı görüşler ve uygulamalar mevcuttur. Bu durum yapılan teftişlerde farklı uygulamalara sebep olmakta ve uygulama birliğini olumsuz etkilemektedir. 6331 sayılı Kanunda çok geniş ve yoruma açık olan “çalışanlar için hayati tehlike” kavramı yerine, çalışanların hayatı için ciddi ve yakın tehlike arz eden unsurların netleştirilmesi için uygun tanımlamalara, kavramlara yer verilmeli, 5690 sayılı Kanunla onanan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 81 sayılı Sanayide ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki Sözleşmesi hükümlerine uyum ve uygulamada birlik sağlanmalıdır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

6331 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinde yer alan düzenlemeler, işin durdurulması sonucu işyerinin mühürlenmesi, durdurma sebeplerinin giderilmesi için mühürlerin geçici olarak kaldırılması, işyerinin tekrar mühürlenmesi ile işyerinde yeniden üretime yönelik çalışmaya izin verilmesi sonucu mühürlerin kaldırılması işlemlerine ilişkin süreçlerin uzamasına ve gecikmelerin yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Durdurma kararını verme yetkisine sahip iş sağlığı ve güvenliği bakımından teftişe yetkili üç iş müfettişinden oluşan heyet yerine doğrudan tespiti yapan müfettişin yapmış olduğu tespit üzerine durdurma kararı verilebilmelidir. Bu durumda, durdurma iş ve işlemlerine ilişkin süreçler hızlandırılmış olacaktır.

Öte yandan, ilgili mevzuatta işyerinde işin durdurulması kararının uygulanmasından sonra, işveren tarafından izin alınmadan üretime yönelik çalışmalar yapılması sonucunda meydana gelebilecek iş kazalarının önüne geçilebilmesi açısından, işyerinde uygulanmış olan durdurma işlemini sonrasında durdurulan işlerde izinsiz çalışma yapıp yapılmadığının mülki idare amiri tarafından (kolluk kuvvetleri marifetiyle) takip edilip edilmeyeceği hususu açık değildir. Durdurulan işlerde izinsiz çalışma yapıp yapılmadığının takibinin, kararı uygulayan mülki idare amirleri tarafından kolluk kuvvetleri marifetiyle yapılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 6'ncı maddesinde; “*Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işverenlerin çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirir. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak yerine getirebilir. Ancak belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması hâlinde, tehlike sınıfı ve çalışan sayısı dikkate alınarak, bu hizmetin yerine getirilmesini kendisi üstlenebilir.*” hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm gereğince işverenler iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin görevlendirilmesini ya kendi bünyelerinde çalışan kişilerden ya da anlaşma yaptıkları ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alımı suretiyle gerçekleştirmektedir. İş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri ücretlerini hizmet verdikleri işverenlerden almaktadır. Bu durum iş güvenliği uzmanları ve işyeri hekimlerinin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak yapmış oldukları öneri ve tespitlerin işveren tarafından dikkate alınmamasına, çoğu zaman da uygulanmamasına neden olabilmektedir. Bu sebeple mevzuatımızda iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin maddi bakımdan işverenle olan bağıını ortadan kaldıracak düzenlemelerin yapılması, iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin daha sağlıklı ve verimli çalışma yapmalarını sağlayacaktır.

Bilindiği üzere İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne göre çok tehlikeli sınıfta yer alan inşaat işyerlerinde pek çok farklı imalat yapılmaktadır. İşyerinde iş alan bazı alt işverenlerin esas işleri üretime (asansör imalatı ve montajı, ahşap

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

doğrama imalatı ve montajı, çelik konstrüksiyon imalatı ve montajı vb.) yönelik olup bu işyerleri genellikle “tehlikeli” sınıfta yer almaktadır. Özellikle bu işverenlerin çalışanları inşaat işyerlerinde montaj aşamasında çok tehlikeli işlerde çalışmaktadır. Bu işlerde çalışan alt işverenlerin iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli çalıştırma yükümlülükleri (çalışma süreleri) açısından fiili durum itibariyle mevzuata aykırılık teşkil etmektedir.

İSG-Katip sisteminde düzenleme yapılarak ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin çalışan iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi veya diğer sağlık personellerinin sürelerini güncellemeden yeni bir işyerine görevlendirme işlemi yapılmasına izin verilmemesi, profesyonellerin hizmet süresi yetersiz olduğu durumlarda işyerleri için uyarı sistemi veya kısa yolların olması gibi İSG-Katip sisteminde sürelerin güncel tutulmasını zorunlu kılacak düzenlemeler yapılması faydalı olacaktır.

Ayrıca, birden fazla işverenin bulunduğu işyerlerinde asıl işverenlere düşen koordinasyon ve denetim yükümlülüğü gereği asıl işveren yetkililerine, alt işverenlerce iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin görevlendirilip görevlendirilmediğini, onaylanan hizmet sürelerinin uygun olup olmadığını takip edebilmeleri için sistem üzerinde bu bilgilere ulaşabilmelerine olanak sağlayacak yetkinin verilmesi, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin işlerliğini güçlendirecektir.

Sektörde, yapım metot ve tekniklerini yeterince bilmeyen, çok farklı mesleklere (kimya mühendisi, maden mühendisi vb.) mensup kişilerin iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirildiği, bu kişilerin de alınacak önlemlerin belirlenmesi ve alınmasında, doğru tespit ve işverene uygun önerilerin yapılmasında yetersiz kaldıkları gözlemlenmiştir. 6645 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 8’inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddenin beşinci fıkrasına “*Sektörel düzenleme çerçevesinde maden ve yapı ile diğer sektörlerde öncelikli olarak hangi meslekî unvana sahip iş güvenliği uzmanlarının görev yapacağının ve bunların yanında görev yapacak diğer mesleklere sahip iş güvenliği uzmanlarının belirlenmesine dair usul ve esaslar, Bakanlıkça belirlenir.*” şeklinde fıkra eklenmiştir. Henüz fıkroda bahsi geçen düzenlemeler yapılmamıştır.

3.3.2. İş Teftişi ve Diğer Kurum/Kurumlarla İlgili Öneriler

Teftiş Rehberi gereği teftişe başlama aşamasında işyeri dosyaları Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerinde incelenmektedir. Teftişlere daha fazla zaman ayrılabilmesi, gerektiğinde teftiş sürecinde de dosyaların incelenebilmesi için işyeri dosyalarının iş müfettişlerinin istediği zaman elektronik ortamda ulaşılabilir hale getirilmesi yararlı olacaktır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

İstanbul Yeni Havalimanı, Osmangazi Köprüsü, Yavuz Sultan Selim Köprüsü gibi ülke ihtiyaçlarına cevap verecek, refah düzeyini yükseltecek, kalkınmaya ve ekonomik büyümeye hız kazandıracak dev projeler, yapım işinin büyüklüğü, alt işveren sayısı, imalatın çeşitliliği ve değişkenliği, yoğun iş gücü ve sirkülasyonu vb. faktörler beraberinde çalışma hayatı açısından zorlukları da ortaya çıkarmaktadır. Bu işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin kurulması ve kurulacak bu sistemin etkinliğinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Söz konusu projelerde meydana gelen iş kazaları da kamuoyunun dikkatini çekmektedir. 2014 yılından beri mega projeler düzenli olarak teftiş programlarına alınmakta, yapım işinin konusu, niteliği, büyüklüğü dikkate alınarak uygun branşlarda iş müfettişlerinden oluşturulan heyetlerle belirli planlama doğrultusunda projeye özel olarak belirlenen konular kapsamında uzun soluklu denetimler yapılmaktadır. Yapılan teftişlerin işverenlerce oluşturulan organizasyonun ve kurulan sistemin işlerliğini pekiştirdiği, işverenin bu konuya duyarlılığını artırdığı aşikardır. Bu işyerlerinin hâlihazırda uygulamada bulunan Teftiş Rehberi ile teftişinin yapılmasında zorluklarla karşılaşmaktadır. Teftişlerde hızla değişen imalat, işyerinin devasa büyüklüğü nedeniyle teftişe ara verildiğinde çoğu zaman verilen aranın sonunda imalatın tamamlanmış olduğu, dolayısıyla mevzuata aykırılığın önlem alınmadan ortadan kalkmış olduğu görülmektedir. Teftişin uzun periyotlarda yürütülmesi ve birden fazla işverenin muhatap alınması sebebiyle bu projelerde yürütülen teftişlere özel teftiş rehberinin hazırlanması ya da mevcut rehberde bu işyerlerine özel düzenlemelere yer verilmesi şarttır.

Yapı işyerlerinde meydana gelen kazaların bir kısmı iş ekipmanı kurulumu, kullanımı ve sökümü aşamasında meydana gelmektedir. Standartlara uygun, teknolojisi yüksek iş ekipmanlarının kullanımı beraberinde iş kazası sayısının azalmasını sağlayacak önemli faktörlerdendir. Son yıllarda inşaat sektöründe Bakanlığımız politikalarına uygun olarak yerli ve standartlara uygun ürün kullanımının sağlanması için teftiş konuları arasında standartlara uygun ekipman (dış cephe iskelesi, güvenlik ağıları, cephe platformu, seyyar merdiven, korkuluk vs.) kullanımına yer verilmiş, yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde standartlara uygun ekipman kullanılıp kullanılmadığı denetlenmiş ve bu hususlarda idari yaptırımlar da uygulanmıştır. Standartlara uygun iş ekipmanı üretimi yapabilen üreticisi sayısı oldukça azdır. Üreticiler ülke geneline standart ürün temininde yetersiz kalmaktadır. Bu durum bahsi geçen konularda aykırılık tespiti halinde teftişe ara verilse bile işverenlerin standart ürün temin edememesine, dolayısıyla da idari yaptırım uygulanmasına neden olmuştur. Özellikle standartlara uygun korkuluk sistemleri ve kalıp altı iskele üretici sayısı, mevcut inşaat işyerlerinin sayısı nazara alındığında yok denecek kadar azdır. Üretici sayısının tatmin edici rakamlara ulaşması için üreticilerin bu alana yönlendirilmeleri, standart iş ekipmanı kullanan ve üreten firmalara teşvik verilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, inşaatlarda standartlara uygun iş ekipmanı kullanımının yaygınlaştırılması için kamuya yapılan işlerde şartnamelere bu ekipmanların kullanımı şart koşulması, yapım aşamasında iş sahibi (TOKİ, DSİ Genel Müdürlüğü, İlbank A.Ş., vb.) tarafından denetlenmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

İş ekipmanlarının kurulumu ve sökümü aşamasında meydana gelen kaza sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Güvenlik ağı, dış cephe iş iskelesi, cephe platformu, asma iskele gibi iş ekipmanlarının kurulumu ve sökümü ehil olmayan ve kurulum, söküm konularında eğitim almamış çalışanlar tarafından yapılmaktadır. Bu gibi ekipmanların kurulumu ve sökümü, bu konuda profesyonel hizmet veren, bünyesinde kurulum ve söküm konusunda özel eğitim almış çalışanlar bulunan firmalarca yapılmalıdır. Bu firmaların ve/veya çalışanların sertifikasyonlarının olup olması hususu da değerlendirilmelidir.

Teftişlerde aynı işverene ait birkaç bloktan ya da etaptan oluşan işyerlerinde her bir blok ya da etap için ayrı ayrı işyeri dosyası açılarak farklı sicil numaraları ile işlem gördüğü tespit edilmiştir. Teftişlerde, bu işyerleri 4857 sayılı İş Kanunu'nda yapılan işyeri tanımından hareketle bir bütün olarak değerlendirilip denetimler sürdürülmektedir. Ancak aynı işyeri için birden fazla dosya açılmış olması teftişlerde bazı güçlüklerle sebebiyet vermektedir. Bilindiği üzere, iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin görevlendirme/atama işlemleri İSG KATİP sistemi üzerinden yapılmakta olup söz konusu sistem işyerinin sicil numarasına entegre bir sistemdir. Bu gibi işyerlerinde, açılan her bir dosyada bildirilen çalışan sayısına göre profesyonellerin görev süreleri belirlenmekte ve onaylanmaktadır. Fiili duruma bakıldığında toplam çalışan sayısına göre bu kişilerin çalışma sürelerinin mevzuata uygun olmadığı tespit edilmektedir. Bu hususta müfettişlerce mevzuata aykırılık tespiti yapıldığında işverenlerin söz konusu dosyaları birleştirmeleri ya da iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin görev sürelerini değiştirmeleri gerekmektedir. Bu konunun çözümü için SGK Başkanlığı ve Belediyelerle görüşülerek çözüm bulunabilmesi için iş birliği yapılması, aynı yönetim altında organize olan ve aynı adreste faaliyet gösteren işyerleri için tek dosya açılması, belediyeler tarafından da ruhsatlandırma işlemlerinin aynı şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır.

Ülkemizde son yıllarda kentsel dönüşüm kapsamında artan yıkım çalışmalarında asbestli malzemelerin söküm işleri yapılmaktadır. Bu durum hem çevre sağlığını hem de çalışanların sağlık ve güvenliğini tehdit etmektedir. Bazı belediyeler yıkılacak yapılarda asbest olmadığına dair rapor alınmadan yıkım faaliyetine izin vermemekte, çoğu belediye ise böyle bir rapor şartı aranmaksızın yıkım izni verebilmektedir. Belediyelerce yıkılacak yapılarda asbest olmadığına dair rapor alınmadan yıkım ruhsatı verilmemeli, bu konuda belediyeler arasında uygulama birlikteliği sağlanmalıdır. Ayrıca yıkım işlerinde faaliyet gösteren işverenler, asbest söküm işinde çalışanlar, belediyelerin ilgili birimleri asbestli malzeme söküm/yıkım işlerinde iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgilendirilmeli, ilgili taraflar sorumluluk ve yükümlülükleri hakkında aydınlatılmalıdır.

02.03.2019 tarihli ve 30702 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Şantiye Şefleri Hakkında Yönetmelik 8'inci maddesi 1'inci fıkrası "*Şantiye şefi, yapı müteahhidi adına, yapım işinin ruhsata ve ruhsat eki etüt ve projelere uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan inşaat ve iş organizasyonunu sağlamak, mevzuatın*

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

öngördüğü her türlü tedbiri almak, uygulamak ve uygulatmakla sorumludur.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu tanımdan hareketle şantiye şefleri 4857 sayılı İş Kanunu 2’nci maddesinde tanımlanan işveren vekili konumundadır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 3’üncü madde 2’nci fıkrasında “İşveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, bu Kanunun uygulanması bakımından işveren sayılır.”, söz konusu yönetmeliğin 8’inci maddesi 4’üncü fıkrasında da “Şantiye şefi görev aldığı yapım işinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemin alınması yetkisine sahiptir.” denilmektedir. Bu düzenlemelerle şantiye şeflerinin iş sağlığı ve güvenliği yönünden yetkileri dahilinde sorumluluk ve yükümlülükleri olduğu açıktır. Dolayısıyla işyerinde meydana gelebilecek kazalarda şantiye şeflerinin de cezai ve hukuki sorumlulukları bulunmaktadır. Yapılan teftişlerde ve rehberlik çalışmaları kapsamında düzenlenen toplantılarda şantiye şeflerinin bu konudaki sorumluluk ve yükümlülüklerini yeterince bilmedikleri, ancak görevli oldukları işyerinde bir iş kazası yaşandığında ya da başka işyerlerinde bu görevi üstlenmiş şantiye şeflerinin yaşadıkları tecrübelere dayalı bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Meslek odaları başta olmak üzere, Bakanlığımız ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ortaklaşa düzenleyeceği bilgilendirme seminerleri ya da eğitimlerle şantiye şefi olarak görev alacak kişilere bu konudaki sorumluluk ve yükümlülükleri, alınması gerekli başlıca güvenlik önlemleri, iş kazaları sonrasında idari ve adli süreç hakkında bilgi verilmelidir. Yapılacak düzenlemelerle bu eğitimler şantiye şefliği yapabilmesi için bir gereklilik haline de getirilebilir. Bununla birlikte bu konularda mühendislik ve mimarlık fakültelerinde zorunlu dersler konulmalı, öğrencilere lisans aşamasında hukuki ve cezai sorumluluklar anlatılmalıdır.

Şantiye şefleri inşaat işyerlerinde tam süreli çalıştıkları gibi Şantiye Şefleri Hakkında Yönetmelik gereği aynı ilde olmak kaydıyla aynı anda birden fazla (en fazla 5 farklı yapı işyerinde ve bu yapıların toplam inşaat alanı 30.000 m²’yi aşmayacak şekilde) inşaat işyerinde de görev alabilmektedir. Özellikle küçük ölçekli yapı işyerlerinde şantiye şefliği kâğıt üzerinde sözleşmede kalmakta, işyerinde etkin gözetim ve denetimler yapılmamaktadır. Bu işyerlerinde şantiye şeflerinin fiilen tam zamanlı işin başında bulunma zorunluluğu olmadığından, yapım işleri kalfa, usta gibi ekip başlarının idaresinde yürütülmekte, tamamen çalışanların kendi inisiyatifiyle iş görülmekte ve iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınmadan çalışılmaktadır. İş kazalarının büyük bir kısmı da bu tür yapı işyerlerinde meydana gelmektedir. Şantiye şeflerinin kısmi süreli işyerlerinde çalışmalarına işveren ve/veya vekili tarafından nezaret edilmesi için düzenleme yapılmalıdır.

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili farklı bakanlıkların ilgili birimleri ile sosyal taraflar arasında iş birliği ve koordinasyon ağı oluşturulmalı, araştırma, inceleme ve iş kazası sonuçları ve gerekli görülen diğer bilgilerin paylaşımı sağlanmalıdır. Bu bilgi akışının koşulları ve prosedürleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

2018 yılında, önceki yıllardan farklı olarak programlı teftişler kapsamında; hakkında şikâyet, ihbar, iş kazası bildirimleri bulunan işyerleri de teftiş programlarına alınmış ve bu işyerlerinde hem inceleme konusu hem de programlı teftiş konuları kapsamında teftişler yapılmıştır. Bu uygulama, denetlenen işyerlerinde hem kişiye özel incelemelerin yapılmasına hem de denetimin işyeri genelinde tüm çalışanları kapsayıcı olmasına olanak sağlamıştır. Önümüzdeki yıllarda da bu uygulamaya devam edilmesi planlanmaktadır.

Başkanlığımızca sektöre ilişkin yapılan kaza incelemeleri ele alındığında; pek çok kazanın birbirini tekrar eder nitelikte olduğu, sadece yer, zaman ve aktörlerin değiştiği görülmektedir. Bu kazalardan çıkarılan sonuçların taraflarla paylaşılması oldukça önemlidir. Sektörde meydana gelen tipik iş kazalarının kök neden analizlerinin, benzer olayların olmaması için alınması gerekli önlemlerin rehberler haline getirilip taraflarla paylaşılması gerekliliktir. Öte yandan, toplu ölümle sonuçlanan, kamuoyunu ilgilendiren kazalara ilişkin analiz ve değerlendirme sonuçları da taraflarla paylaşılmalıdır.

Bakanlığımız ve diğer bakanlıkların inşaat sektörü ile ilgili mevzuatları; inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin üretime başlanılmadan planlanmasını, bunun hazırlıklarının önceden yapılmasını zorunlu kılmamaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 01.07.2015 tarihinde yürürlüğe giren, 19.09.2014 tarihli ve 29124 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ahşap ve Ön Yapımlı Çelik İle Alüminyum Alaşımli Bileşenlerden Oluşan Dış Cephe İş İskelelerine Dair Tebliğ gereği, inşaatlarda kurulacak yapı iskelelerinin statik hesaplarının ruhsat aşamasında yapılması gerekenler kapsamına alınacağına dair hükümler içermektedir. Bu tebliğ, önlemlerin ilk aşamada planlanması konusunda ilk adım olarak kabul edilebilir. Ancak ruhsat aşamasında verilen bu iskele sistemlerine ait projelerin işin yapımı sırasında kullanılıp kullanılmadığının kontrolü düşünülmemiştir. Yapı ruhsatı alırken hazırlanan iskele projelerinin yapıda fiili olarak kullanıldığının kontrolü ilgili Belediyelerce denetim yapılması suretiyle ilgili düzenleme amacına ulaşacaktır. Ayrıca aynı Tebliğ’in 5’inci maddesindeki “*Dış cephe iş iskeleleri İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, İmar Kanunu ve Yapı Denetimi Hakkında Kanun uyarınca sorumlu teknik elemanların yönetim, gözetim ve denetimi altında, projesine ve malzeme gereklerine uygun olarak kurdurulur ve söktürülür.*” hükmü gereği, sorumlu teknik elemanların tanımının yapılması, bu sorumluluğun hangi Bakanlığa verileceği açıkça belirtilmelidir.

4708 sayılı Yapı Denetimleri Hakkında Kanun’un 2/f maddesinde yapı denetim kuruluşlarının görevleri arasında; “*İşyerinde çalışmaların, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına göre düzenlenmesi gereken sağlık ve güvenlik planına uygun olarak yapıldığını kontrol etmek ve gerekli tedbirlerin alınması için yapı müteahhidini yazılı olarak uyarmak, uyarıya uyulmadığı takdirde durumu ilgili Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne bildirmek.*” yükümlülüğü bulunmasına rağmen yapı denetim kuruluşlarının çok az bir kısmının bu konu ile ilgili bildirimde bulunduğu görülmektedir. Yapı denetim kuruluşlarında bu farkındalığın artırılması, yasal yükümlülüklerini yerine getirmesi sağlanmalıdır.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

İnşaat işyerlerinde çalışanların sıklıkla iş ve işyeri değiştiriyor oluşu, gerek genel iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, gerekse mesleki eğitimlerinin takibini güçleştirmektedir. Sektör genelinde, en geniş manada tüm sorumluluğun işverene yüklenmiş olması psikososyal açıdan insani sorumluluk ve ödevleri de sektöre uğratmaktadır. İş kazalarında insan faktörünün önemli unsurlardan biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda çalışan sorumluluğunun artırılması önem kazanmaktadır. Bu amaçla; çalışanların çalışma yaşamı boyunca aldığı eğitimlerin ve işe dair bilgilerin görülebileceği “Çalışan Karnesi” gibi bir uygulamanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu uygulama ile çalışanların aldığı mesleki eğitimler, iş ekipmanlarının kullanımı için alınan eğitimler, ilk yardım eğitimi gibi eğitimleri eğitimi veren ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından ve işveren tarafından verilen eğitimler ise işverenler tarafından elektronik ortamda kayıt altına alınacaktır. Söz konusu kayıtlar işverenlerce bir sonraki işverene iletilecek, çalışanların yeni işyerinde alması gereken ilave ve yeni eğitimlerin belirlenmesi kolaylaşacaktır. Bu kayıtların Bakanlığımız kayıtlarında da elektronik ortamda muhafaza edilmesi durumunda çalışanların eğitimlerinin iş müfettişleri tarafından da görülebilmesi mümkün olacaktır. Çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılan ikazlar, ihtarlar, ödüllendirmeler, çalışanların maruz kaldığı kazalar ve ramak kala olayları, çalıştıkları iş/işyeri özellikleri, işyerlerinde aktif çalışma süreleri de işverenlerce kayıt altına alınabilir. Bu uygulamayla; sektörde çalışanlar için tercih edilebilirlik ortaya çıkarılacak ve bu rekabet ortamı çalışanların kendi sorumluluğunu yerine getirmesi noktasında olumlu bir basamak olacaktır. Ayrıca, bu sayede çalışanların kişisel iş özeninde artış sağlanacağı da düşünülmektedir.

Gelişen ve ihtiyaçları sürekli artan bir ülke olan Türkiye’de, benzer birçok ülkede olduğu gibi gelişimin ana eksenini inşaat sektörü oluşturmaktadır. Kentsel mekânlar, barajlar, enerji üretim tesisleri, yollar, havaalanları, fabrikalar, hastaneler ve diğer tüm yaşamsal mekânlar ile o mekânları yaşanılır kılacak altyapının temelinde inşaat sektörü bulunmaktadır. İş kazalarının devletin denetimi ile azalacağı algısı doğru değildir. En riskli sektörler arasında yer alan inşaat sektöründe iş kazaları ve meslek hastalıklarının azaltılması, iş sağlığı ve güvenliği düzeyinin iyileştirilmesi, başta bu iş kolunda faaliyet gösteren işverenler ve emek veren çalışanlar olmak üzere ilgili tüm tarafların konuyu sahiplenerek katılımı ve katkılarıyla sağlanabilir. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bilgilendirme ve farkındalık sağlama, bu alana yönelik etkili programların ve politikaların geliştirilmesi ve uygulanması için hayati öneme sahiptir. Sektöre özel tehlikelerle ilgili doğru bilgilerin toplanması, işyerlerinin gözetimi, etkili ve doğru politikaların oluşturulması ve programlara uyumun izlenmesi ve iyi örneklerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda önümüzdeki süreçte ekonomik koşullar ve sektöre özel gelişmeler çerçevesinde, Başkanlığımızın rehberlik yönünü daha fazla öne çıkararak teftiş planlaması yapılmasının inşaat sektöründe farkındalığın artmasına büyük fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı

KAYNAKÇA

- Ankara, İzmir, Bursa, İstanbul ve Adana Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanlıklarınca hazırlanan 2018 Yılı Yapı İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişlerine ilişkin Genel Değerlendirme Raporları
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Güvenlik Kurumu Yıllık İstatistikleri
- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Md:30, Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği (Resmî Gazete Tarihi: 05.10.2013 Resmi Gazete Sayısı: 28786)
- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Md:30, İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği (Resmî Gazete Tarihi: 25.04.2013 Resmî Gazete Sayısı: 28628)
- Teftiş Rehberi (2015/4 sayılı Genelge eki)